КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

(С В Е Т)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІайн обкома, Нохч-ГІалгІайн АССР Лаккхехьарча Советан Министрийн Советан орган

Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР.

ГАЗЕТА АРАДУЬЛУ 1923 ШЕРА ДЕНЗ | № 59 (4350). | ШОАТТА, 16 май, 1970 ш. | Мах 2 кап.

ХЬУВКЪАМ ЛАКХБАРА ЛАРД

Лаьттанна даима хиланза яргІоаца тІоадал хилийтара геттара лоархІаме да кхашка искусственни хьисапе хий диллар. ХІаьта опыто хьахьокх, нагахь санна хий ца дуллача лаьттан хІара гектара тІара юкъера лаьрхІача 12 — 13 центнер мара ялат ч(у) ца эце, хий деккача лаьттара чуэца хьувкъам 30 центнерага дІакхоачилга.

Тха совхозе 123 гектар лаьтта да хий деккаш. Пхи километрал совгІа я совхоза хий декка система а. Совхоза къахьегамхоша толамца кхоачаш(ь)ай лаьтта чуполийташ хий диллара план. 1100 гектара тІа чанхбаьккхаб из болх. ХІаьта хІана а сецабац кхашка чуполийташ хий диллара болх. Лоаццача, хана 270 гектара тІара ялата хий теха бахийнаб чуж. Цу цифрашка хьежача гучадоал къахьегамхоша лакха хьувкъам кхебара хьинар кхо(я) ца деш къахьегилга. Ала деза укх шера бІь бетта, дІадахача шера цу ханаца ийсалча, цар шозза дукхагІа лаьтта чуполийташ хий диллаяга. ХІаьта хІана вегетационни хьисапе хий детта болабенниб совхоза кхаш леладераш. Тха лаьтта лерттІа планировка я(ь) яц. цудухьа дукха халонаш ийслу хий деккача хана. ХІаьта а дика бу иий болх укх шера механизаторий курсаш чакхъяьккхача хий деттача тракторни установка тІа болх беча Оздоева Сеимата(в) Лакха да хьехдамаш ца бол(х) беча Хумидов ИбрахІима, Хаджиев Саипула, кулгашца хий деккача Валиева Азмана, Начиева Амината, Бахаев Мовлада, Мусаев Іамрани, кхычар.

ДІадахача шерах укх шера хьалхарча шин беттан хий дулла ерріга система тоаяь, цІенъяь, дика кийчъяь хиларех атта да хІана хий деккараш болх бе. Белгалдаьккха деза планах хий деккаш лаьрхІа йоацача 300 гектар тІа а цар хий дилла хилар.

ДІадахача шера кхаст-кхаста хулар хий ца деккаш дикса лаьтташ, хий деллараш санна дІадалеш. ХІаьта цу кхашка дІайийна культураш, хий диллача лаьтта йийчараш хьежача, геттара во хьувкъар. Цудухьа укх шера кхашка хий диллара балха къаьстта тІахьожам лоаттабу совхозе. Иштта, хІара бетта хий дилла лаьтта дистачул тІехьагІа маьа кулг хьоац совхоза инженер - гидротехника бах болх дІахьабеча акта тІа.

Доккха новкъостал ду хий дуллача нийслу кхоачамбоацараш белгалдехараш уж ханнахь юстардахара отделенешка хІара дена лоаттабеча тІахьожамо а. Иштта кхьая дийнахь боахама цхьоалгІча отделене хьажкІаш дІаелаьрхІача лаьтта чуполийташ хий мишта диллад тохкаш гучадаьлар из болх во баь хилар. Нийсденна кхоачамбоацар цу сахьате дІадаьккхар.

Лаьттанца тІоадал соцаяра лоархІаме да кхай йистошка мутІарех хьу хІайотІар. Цудухьа укх шера кхы а 30 гектара тІа дІайийний совхозе хьу, хІана 70 гектара тІа я из. Уж бахаш чакхдаьхах Сайаш(и)керча хьувкъ боахамо.

А. ХАДЖИЕВ.
Ачхой - Мартана района «Самашкинский» совхоза инженер - гидротехник.

А. Н. КОСЫГИН
В. ГОМУЛКАЦЕН
Ю. ЦИРАНКЕВИЧАЦЕН
ВІАШАГІКХЕТАР

ВАРШАВА, 14 май. (ТАСС). 13 мае Варшаве КПСС ЦК Политбюро член, СССР Министрий Совета Председатель нов. А. Н. Косыгин ПОРП ЦК Хьалхарча секретарица нов. В. Гомулкацен ПОРП ЦК Политбюро членаца, Польски Халкъа Республика Министрий Совета Председателица нов. Ю. Циранкевичацен вІашагІкхийтта хилар.

ВІашагІкхийттача дагабаьлар шин мехка хьаштдолча политически экономически дешай хьакьехьа.

А. Н. КОСЫГИНИ
Т. ЖИВКОВИ
ВІАШАГІКХЕТАР

ВАРШАВА, 14 май. (ТАСС). Тахан Варшаве СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин Болгаре Халкъа Республика Министрий Совета Председателица, СЭВ XXIV сессерча НРБ делегацена корта латтача Т. Живковца вІашагІкхийтта хилар.

А. Н. Косыгинас Т. Живковен юкъе дог цІена, новкъосташка къамаьл хилар.

Гудермесски района «40 лет Октября» совхозо 200 гектара тІа де лаьрхІад дуга. План 30 центнер йолча цар дош деннад хІара гектара тІера 40 центнерал кІезигагІа доацаш дуга чуде, эьнне. Дика хийчдаьдар из культура дІаоергйола лаьтта.

ХІанз дуга дІаде болабенниб колхоза механизатораш, Хьокхемо къахьег дуга дІадуеш болча Д. Болтаева, А. Мачигова, саьльшчкаце У. Тимиргириева, М. Исхадиева, кхычар. Шоай ден нормаш 130—150 процент кхоачашъю цар.

СУРТА ТІА: «40 лет Октября» яхача колхоза механизатораш Д. Болтаев, А. Мачигов, У. Тимиргириев, М. Исхадиев, Г. Буруев, М. Дуцев, Б. Месиев дуга дІадуеча.

В. МАТИЕВА сурт.

ЯХЬА НИЗ ЛАЬГІ МА БАЛИЙТА

В. И. Ленин ваь 100 шу дизар, цхьоалагІа мера дега цІей, фашизм эша а яь сийлахь-йокха котало яьккха 25 шу дизар, берригача советски наха а санна, дикача къахьегамо совгІаташца, производственни политически хьинар чІоагІа гайтина белгалдаьккхар Нохч - ГІалгІайчен къахьегамхоша.

ДукхагІа йолча предприятешен организацешен рапорт делар юбилейни социалистически декхараш толаме кхоачанидерах.

Яхье хьоккхамаш эггара дукхагІа лакхденча коллективашта Ленински Юбилейни Сийлен Грамоташ еннай. Республика халкъа боахама дерригача доакъошкарча толашегІа йолча 33 эзар совгІа наха «Са ца кходеш къахьегарах, В. И. Ленин ваь 100 шу дизар белгалдоаккхаш» яха Юбилейни медалаш еннай.

Юбилейни совгІаташ делар — из да производстве хьалхелаттача коллективашта къаьст къаьстача болхлоштен къахьегаме карагІдаьнар [illegible] мах бар, хьалхашка оттадаь боахаме политически декхараш кхоачаштдара къахьегамхой оарцагІбахара гІулакха партийни, профсоюзни, комсомольски организацешта, боахама кулгалхошта карагІдаьнна доккхий хІамаш бакъдаь тІаэцар.

Ленински юбилейни вахте белгалдаьлар промышленноста корттерча дакъера — мехкдаьтта доахачара болхлой. Дукхагеза бьача' яьча хан сийна ер шу хьадоладелча дена 127 эзар тонн мехкдаьтта даьккхар. хІаьна укх шера 4 бетта планал совгІа дерригеа мочкега кхаьчар 181 эзар тонн ковчеча довгора. Юбилейни яхье эггара дикагІа толамаш даьхад «Старогрознефть», «Малгобекнефть», «Горскнефть» НПУ промыслошкаша.

Декхарашка лаьрхІа хинначул дукхха а дукхагІа планал совгІа продукци яраххийцар «Грознефтехимзаводы» объединене предприятеша 22-гІа апрель хьатІакхачалехьа. Эггара хьалха укхача белгалдаьккхараш Грозненски химически комбинат. В. И. Ленина цІерагІ йола мехкдаьтта чакхдоаха завод, А. Шерипова цІерагІйола нефтемаслозавод, кхычараш ер.

(Чакхдоалар 2-ча оагІо тІа).

ЛЮЦЕРНАХ ХЬОАР ДОАККХ

Ши хІара даьнад Наурски района «Красное знамя» колхоза механизатораш доакъар кийчде болабенна.

Юкхьайца люцерна дІайийнача кхай тІа яьтар цар косилкаш. Шин дийнахь кьекІа Іойиллаш боахама кхаш леладераш 97 гектара тІара бум. ХІара гектара тІара 35 центнер даьлар моша доакъар. Кхы а шозза хьакха дага ба уж цу участкера бум.

Хьекха яьнна бум лоасаръяхалехьа хьогул а яь фермана юкехьатІаена дІаоттаяьй.

Кхы тІехьа ца доаккхаш болабелар укхаза яьдах хьоар дакхха а. Шин сменах болх беш я машиниста Погорелов Ефима тІахьожам лоаттабу АВМ-0,4 яха хьоар доаккха установка. ХІанале 25 тонн хьоар кийчаьяь укхаза, хІаьта дерригa боахаме укх шера ІалашІде лаьрхІад 200 тонн хьоар. Из деккхар цар толамца кхоачашдергхиларах шеко яц, хІана аьлча денна лаккхлуш я хьоар доаккхача установка балха оаcерле. Натахьа санна болх дІаболабеьча деношка юкъера лаьрхІача дийнахьи буси 4 тонн кийчдеш хиннадале самарднйнах цхьан смена 3,7 тонн хьоар даьккхар.

ХІана люцерна чуйца яьнна участке харшаш а даькха хий доакаш ба колхоза механизатораш. ХІара гектара 500 кубометр йолаш хий дулл укхаза хІана. Дукхача даьче лаьтташа кхоачамбалла тІоадал хиларах тиша хургба шоллагІен кхоалагІен чуэцача люцерна хьувкъам.

Д. ПИЛИПЕНКО,
Наурски района юрта боахама управлене корттера агроном.

ТВОРЧЕСКИ КЪАХЬЕГ

Дукха ха йоацаш «Красный молот» завода сталелитейни цеке профсоюзни собрани хилар. Цига юбилейни социалистически яхья итогаш йир. Цехе хьалхара мотттиг яххарах карара кара тела пІа ямпел хьожайир обрубной участкана.

Обрубной участка коллективо цхьаккха бутт дІабахийташ производственни план тІехкховчаш ця еш. Участка болх дика вІашІ тІехьбаьккха лелабу мастера Ионидис Алексей Дмитриевича. Валха ханал бІагІаш пайда а яйбеш дукха гаи электроэнергия кхоачаьй боллхлоша.

Обрубной участок хьоахайча йорча сурт хьалхашка отт. Пенаш тІа, оборудованош тІа дом уллар. ВІаргеаьнаш ца дехача ши бІарг хьабелла йиш йоацаш бикъе дом хулар цеке. Цу денахи йІоахалахи садукъаш ахбаьдеча болх хьабулецар газорезчикаштен обрубшикаштен. Лоаладаь болат, кхийола оатхалаш вабашцен пневможІовнашцен цІенйора. Иштта тьал дир хьалха обрубной участке. Цудухьа мах дукха цамогаш хулар.

ХІана обрубной участок, цІена, цхьалха я, вешта аьлча, кхыча участкашта йола образец я хинна дІаьттай. Массанахьа вентилятораш йоахк, арарчул йашкагІа йоацаш сийрда я помещене. Цементни площадкаш, наькъилгаш деххад. ХІара сменагІа нув хьенке цІенъю помещени. Хьалха санна дома мазаш а ца ухкаш гойтара пособеш, кхийола плакаташ доахк пенех. Лоаладаь болат, кхийола оатхалаш кулгашца цІенъеча хана дом гІеттар. Из болх тІанз механизировани хьисапе бу. Лоаладаь болат, кхийола оатхалаш гидрокамер чу цІенъю. Цул тІехьагІа хиша юл уж. Из хий йоакхача отстойникашка Іов. ХІаьта а хьаІийта юха а пайдаче цу хих. Хица ца цІенлураш лакха производительни дробометни камерашца цІенъю. Иштта шоай балха моттигаш цІена йолаш, магогта кхрда техника юкъеяккхувх балха.

Дукха за яц участкаш механизаци яь. Механизаци еча дьинаре дакъа лаьцар участка болхлоша. Цар дика кхетадоре шоай болх мел аттага баргба. Субботникаш е яь хІаране 20 сахьата болх бир. Доккха гІо дир рационализатораша. Цар внемосташ резакаш керла а доахаш тоадир. Участке дикагІбола рационализатораш ба обрубщик Арефьев Евгений, газорезчик Виоров Август. Массерел дукхагІен пайданегІен я цар тиййна предложенеш. Цар цІераш сийлен Доска тІа дІаяьяьй. ХІанз вауссенцаш воздушно-электроконтактни хьисапе хелаергйолаш вІаштІехьаяккха гІерт обрубщикаша. Цу гІулакха йола предложенеш кийчъеш ба уж. ХІаналца шоаш дІадоладаь гІулакх цхьах цо дига уж цулах лоархІаберга. Иштта производственни заданеш кхочаш а яь творчески дика къахьег обрубщикаша.

А. КОНОПЛЕВА,
«Красный молот» завода сталелитейни цеха технолог.

РЕСПУБЛИКА КООПЕРАТОРИЙ IV-гІа СЪЕЗД

Селхан Грозненча пионерийн цІерахойн Дворце хилар Нохч-ГІалгІай АССР-а потребительски кооперацеи йиълагІа съезд. Республикерча кооператорий съезд хьаела Нохч-ГІалгІай респотребсоюза председатела М. А. Мамаева. Съезде дакъа лоацаш массане а чІоаггІа тІоараш а етташ сийлен Президиуме хержар КПСС Ленински ЦК Политбюро.

Съездо дийцар ер дешаш:

Нохч-ГІалгІай респотребсоюза отчет.

Респотребсоюза ревизионни комиссе отчет.

Респотребсоюза керда правлени ревизионни комисси харжар.

РСФСР потребительски кооперацие V съезде а СССР потребительски кооперацие VIII съезде а бахийта делегаташ харжар.

Доаш лу КПСС Нохч-ГІалгІай обкома хьалхарча [illegible] С. С. Апряткина. КПСС Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума, Министрий Совета цІерагІа съезде дакъа лоацараша моаршал а хоатташ лоацца къамаьл дир цо.

Ден повестке хьалхарча дешах доклад йир Нохч-ГІалгІай респотребсоюза правлене председатела М. А. Мамаева. Респотребсоюза ревизионни комиссе балхах отчетни доклад йир Респотребсоюза ревизионни комиссе председатела С. И. Ржевске.

Преней къамаьлаш дир новкъосташа: Урус-Мартановски райпо председатела Якубова, город Аргунерча юкъерча школа хьехархочо Шегровас, Назрановски района Плиевский-Юртарча тиха заведующе Костоева. Ножай-Юртовски райпо председатела Юнусова, Къилбаседа-ХІирий респотребсоюза председатела Веслева, Сунженски райпо шеф-повара Пушкинас, Грозненски района Петропавловски станични совета председатела Зеганова, Шалински района кхача тиха заведующе Цицаевас, Черкий-Балкхарой респотребсоюза председатела Казакова, Наурски района экономиста Мисербиевас, Назрановски райпо председатела Местоева, Ведени райзаготконтора директора Шахгириева, Херсонски облпотребсоюза председатела Курганова, кхычар.

Съездо хержар Нохч-ГІалгІай респотребсоюза керда правлени, ревизионни комисси. РСФСР потребительски кооперацие V съезде а СССР потребительски кооперацие VIII съезде а бохийта делегаташ.

Съезда балхах йола отчет [illegible].

ТЕМПАШ ЛОХЪЯЛИЙТАЦ

ДІабахача беттачул а дикагІа къахьегаш ба В. И. Ленина цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода технологаш. Мехкдаьтта сийрда продукци арахецара май бетта хьалхарча декада плана 111 процент кхоачашъяьй цар. Планах лаьрхІачул совгІа арахийца продукци чІаш эзараш сомий махье я. Социалистически яхье хьалха летт М. Абасалиевеи В. Базалиеви корта латтача установкай коллективаш. Укх деношка кховчашъе лерзІ цар пхе беттан план.

Л. ФОМЕНКО,
Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода планови отделе экономист.

Л. И. Брежнева доклад тІайола брошюра

София, 12 май. (ТАСС). ВКП издательства болгарски меттала кьаьстача брошюрах араяьйий В. И. Ленин ваь 100 шу дизара хетаьча. Москве хиннача торжественни заседание КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Бреж[illegible] «Ленина гІулекх дахаш котдуволаш дар» яха доклад.

ТЮМЕНСКИ МЕХКДАЬТТА

Тюмень, 13 май (ТАСС корр). Малхбузен СибарегІарча промыслошкий солзан дезе ди дар. Ер шу хьадоладелча дена 10 миллион тонн мехкдаьтта даьккхад цар. Из шоазза хІанз хан яьлле дукхагІа да бІарчча 1967 шера СибарегІен лаьттан, ченашкара хьалдаьккха хиннача мехкдаьттал.

ХІанз Тюменски Томски областашкарча ерригача промыслоша графикал хьалхьовлаш бу болх. Планал совгІа хІанале а 300 эзар тонн гаргга моача доагер кхаьчад мехкага.

БЕЗАМЕЧА ХЬАЛАШКА

ВАРШАВА, 14 май. (ТАСС). Тахан Варшаве СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин МНР Министрий Совета Председателах Ю. Цеденбалах кхийттавар. МНР Министрий Совета Председатела заместитела Д. Гомбожава, кхыча мехкашцара гІулакхий министра заместитела Д. Ендона дакъа а лоацаш къамаьл хилар цар.

Къамаьл хилар дог цІена, новкъосташха.

СОВЕТСКИ КЕМАШ КУБЕ

ГАВАНА, 14 май. (ТАСС). Белама ялагІа кубински порте Сьенфуэгосе кхаьчий Атлантически океане тІема-флота маневраш еча дакъа лоацаш хиннача. Лоакашта духьаладча кемах, хинкІал лелача лодкех, гІо деча кемех латтача советски тІема кемай отряд. Отряда команда еш ва контр-адмирал Я. М. Кудельки.

«Марша доагІилда шо, советски морякаш-вежарий!» яьна кепте а яздаь, советски тІема кемай отряд кхачар даькъала душ «Гранма» яхача газета.

«КОСМОС-344»—СИГАЛА

ТАСС-а ХОАМ

1970 шера 12 мае Советски Союзе сигала хьийтай «Космос-344» яха аргІанноа Лаьттан искусственни спутник. Спутника тІа оттаяьй 1962 шера 16 марта ТАСС-о хьахкайкхьача программага хьежа космически ара дІахо тайка лаьрхІа йола Іилман аппаратура.

Спутника тІа оттаяьча аппаратура болх лертІа бу. Іочуухача информацена обработка еш я координационно - вычислительни центр.

КПСС ГОРКОМЕ

БОКЪОНЦА БОЛА ПАРТЕ ГІОНЧИЙ

Дукха ха йоацаш парте Грозненски горкома бюрос ладийгІар халкъа тІахьожама организашта кулгалдара КПСС Старопромысловски райкома бахьа балха отчетага. Бюрос белгалдаьккхар райкомо а иштта юкхьаьнарча партийни организацеша а КПСС XXIII-ча съезда соцамаша КПСС ЦК декабрьски (1965 ш.) Пленума решенеши кхоачаш я еш, халкъа тІахьожама организашта кулгалдар дикка тоадаь хилар дІахо цар болх тоабара новкъостал даь хилар.

Районни комитета халкъа тІахьожама группашa укх тІехьарча хана дукхагІа балхаш ду предприятешa пачхьалкхен план мишта кхоачашъю хьожаш, нийслучa кхоачамбоацарий баьхаьаш кІоарагІа Іомаде бахийнаб. уж тІадахара хьинаре дакъе лоац. ДІадахача шера производства бераьаех дикагІа пайда эцийтара чхьнача тьажаро вІашІтІехьдалийтар дукхагІа электроэнерги. металл, мехкдаьтта кходе. Из бахьан долаш дикагІа хилар района къахьегамхоша производственни планаш кхоачашъеча дахьа толамаш, дикка лаккхъелар къахьегама оасале а.

Халкъа тІахьожама комитета хІара кварталах балха план оттаю, хан-хаьнахьа семинарски занятеш ю группай председателашца халкъа контролераша. ВІашагІа е алла болх беш я комитета воркІ штате йоаца отдел. Группай председателаш юкъьбахаб партийни организацей бюрошта, парбюро секретарий заместителаш я хержаб. ХІана халкъа тІахьожама группашка, посташка цу районе болх беш ва 1600 совгІа контролер. Шоай партийни декхараш цІазза цІенен кхоачашдо контролераша - ветераняша М. Лаврищенкос, И. Лежейкос, И. Полякова, Я. Мамедова, кхычар.

Укх тІехьарча шІ-ах шера бІазза совгІа хьожаш хиннай халкъа тІахьожама комитет тайп-тайпара цешашка. Ше баь соцам я рекомендаци мишта кхоачашъю хьеш комитет, из кхоачашъялийта цахаллаш тІахьожам лоаттабу.

Из иштта дале а, парте горкома бюрос белгалдаьккхар парте райкомо хІана а тІехьа халкъа тІахьожама организаша беш бола болх кІоарагІа боазаре е йоагтІача тайпара йовкхо ца елга, цаона эщ-эшача хана доагІаш дола новкъостал ца делга. Из бахьан долаш районерча массайолча группаша цхьатарра хьинаре къахьеган, халкъа тІахьожама комитета балха юкъе а дукха кхоачамбоацараш нийслу.

КПСС Грозненски горкома бюрос бахьа соцамо тІадожаду парте Старопромысловски райкомо, иштта юкхьанцарча партийни организацеша халкъа тІахьожама организашта кулгалдар кхы а тоаделга, халкъа тІахьожама организашта йолча положене тІара декхараш принципашца цаьга йиза кхоачашъяйтилга, цадашта кхетам балара бокъонца бола гІончаш уж болга кхета а деш.

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕ ДЕЧА ХОРЖАМАШТА ЙОЛЧА ЦЕНТРАЛЬНИ ХОРЖАМИЙ КОМИССЕ

Нийсса бутт ха йисай мехка СССР Лаккхехьарча Совете ерригача советски общества, вай мехка дерригача къамий халкъий доІам а хьашташ а кхоачашдеча пачхьалкхен Іаьдала виккалий лаккхерча органе хоржамаш хила.

Хоржамашта кийчо яра боккха лоархІам болаш я Къамий Совете хоржамаш дара йола союзни автономни республикай, автономни областий, къамий округий хоржамий комиссеш.

СССР Лаккхехьарча Совета Къамий Совете хоржамаш дара йолча кийчоница дувзаденна дола дешаш дувца Центральни хоржамий комиссе 14 мае гулбенна хилар цу комиссей председателаш.

Совещанена юкъе дакъа лоацаш хилар ерригача 15 союзни, 20 автономни республика, 8 автономни областа, 10 къамий округий Къамий Совете хоржамаш дара йолча хоржамий комиссей викалаш.

Цар лоацхаш дийцар комиссеша беча балхах, опыт вІаши йовзайтар, хоржамий кампани йолча хана де деза гІулакхаш.

Хоамаш деш совещане къамаьлаш дир Къамий Совете хоржамаш дара йолча хоржамий комиссей викалаша: РСФСР - агара — Г. М. Маркова, Казахски ССР - агара Е. З. Зялиева, Молдавски ССР-агара — Я. С. Гросула, Башкирски АССР-агара — Г. П. Федотова, Хакасски автономни областагара — П. А. Трочкова, Ненций къама округагара — З. И. Макиевас. Хоржамашта кийчо яра дола дешаш дувцача дакъалаьцар Къилбаседа ХІирий хоржамий комиссе председатела Т. Х. Алагова, Татарски АССР — З. Ш. Нурутдинова, Чукотски къаман округара Н. Ф. Собольковa.

Совещанена юкъе дакъа лоацаш хиннараша белгалдаьккхар ленински юбилей шерара хоржамий кампании советски наьхи политически сахкетами къахьегача хьинари яйдена, уж пхе шера план хапал хьалха кхоачашъе, коммунизм хьалъяра юкъарча гІулакхе юкъе дакъа лаца гІерташ болча хана хилар. Цунна къаьстта тешал деш я пятилетка тІехьарча шера хьалхарча бетташка вай промышленноста баьча балха итогаш.

Вай мехка къахьегамхой пачхьалкхен Іаьдала лаккхера органа харжара долча хоржамашка болх Коммунистически партеюн Центральни Комитетан гоньа кхота тІехха кхотабенна. Шоай партех боарам бовцаш тешаш тешамеа болаш, советски нах чІоагІо яь ба цу хьалхленца коммунизм хьалъяра планаш кхоачашъе, сийлахь воккхача Ленина васкеташ кхоачашде.

Массанахьа я чакхъяьннай депутаталла бохийтача кандидаташта еш йола регистраци. Уж оттабеш хиннача къахьегамхой дукхача наьха собранеша кердача визаца хьахьекхар партеи хьалкъен йохаргйоаца цхьоагІо, коммунистийи партеи боаццарийи блок чІоагІа хилар, СССР дерригача къамий халкъий доттагІалоша. СССР Лаккхехьарча Совете хоржара белгалбаьхаб советски халкъа дикагІбола къонгаши мехкарий — партеи правительстван кулгалхой, хьалха латта болхлой колхозхой, советски интеллигенце викалаш, общественни пачхьалкхен деятелаш.

Хоржамашта кийчо еча юкъе хьинаре дакъа лоац общественни организацеша, активисташа миллионаш болча советски наха. Пачхьалкхен юкъара а моттигера а лоархІам бола дукха дешаш дувц харжархой собранешка къахьегамхоша. Хоржамий комиссешка ухача дукхача письмош тІа къахьегамхоша дувц вай Даьхен низ чІоагІбара шоаш йоккха йоакхо еш хилар, вай экономика дерригa дола тоаданна лаккхъяш хилар, вахаре хьал дІахо а лаккхлуш хилар, совещане белгалдаьккхар къахьегамхой предложенеш чІоагІа терканьар лоархІаме хилар, боахам будалчен социально - культурни вахар хьалечен уж юкъеахийтара тІатІертта болх бахаза барг ца хилар.

Къамаьлаш даьраша дийцар хІанз хоржамий комиссешта хьалхашка латтача бехктохамерча декхарех, цар бола лертІа вІашІтІехьбаккхала баргбоацаш хиларех. Къаьстта теркам тІабахийтар окружнойи участковни хоржамий комиссей балха координаци елга Іалашдаран шоай бокъонаши декхараши цар дика кхетадергдолаш, хоржамий комиссей берригача членашта инструктаж ярах. Иштта теркам тІабахийтар шоай хана хьа харжархой бюллетенаш, кхидола документаци участкова комиссешка дІакхачийтара, голосовани яра йолча помещенешка гІулакх дара уж бувзама средствашнен транспорташ Іалашбера.

Совещане белгалдаьккхар харжархой спискашка шоай ханнахьа а бокъонца а хьажар боккха лоархІаме хилар. Нийсо а техка а уж списках оттаярга, цар берригa харжархой чулацарга хьежжа хурга гражданий шоашта Конституце енна хоржамашта юкъе дакъалецара бокъо кхоачашъе йиш хилар.

ХІанз хулача хоржамашта юкъе эггара хьалха дакъа лоацаш хургба дукха къона харжархой. Харжархой комиссеша къаьстта йовкхо е еза хоржамаш дара порядок царна дика дІайовзийтара, шоай граждански декхар цар кхоачашдара.

СССР Лаккхехьарча Совете хоржамаш кхаьн хана, кІиратІа пхе дийнахь боах беча шиъ сахьатІа ди доаль хьале хургхилара лоархІам а баь, совещане белгалдаьккхар хоржамаш хулча дийнахь миччахьа биле а берригача харжархоша голосованена юкъе дакъа лоацилга Іалашдергдола гІулакхаш дикка даргдолаш хилар.

Союзни автономни республикий, автономни областий, къамий округий СССР Лаккхехьарча Совета Къамий Совете хоржамаш дара харжархой комиссей декхарех, лаьца совещане къамаьл дир Центральни хоржамий комиссе председатела В. В. Ермилова.

Совещане балха юкъе дакъа лоацаш хилар Центральни хоржамий комиссе секретарь И. В. Капитонов, комиссе членаш В. И. Конотоп, Н. С. Тихонов, Е. М. Тяжельников. СССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь М. П. Георгадзе, министерствий ведомствий болхлой, советски общественноста викалаш.

(ТАСС).

ЯХЬА НИЗ ЛАЬГI МА БАЛИЙТА

(Листедоалар. Доладур 1-ча агIо тIа).

Энергетикашта юкъе юбилейни яхье хьоьхкамаш дехка лаккхаьд № 1 йолча ТЭЦ-а, ЦРМЗ, «Грозэнерго», Малхбузехьарча электрически сетий коллективаша.

Ленински юбилей ди хьатIаккхачалехьа планал совгIа хьа а ?, реализаци йир машинашъечен металлах патхалаш ечеп предприятеша цхьа миллион сома мехьа хIама ю ьекна йолча продукцене. Реализаце боарама бiъ бетта план хенал хьалха, 20—21 апреле кхоачашйир «Электроприбор», «Пишемаш» яхача, медицински инструментий заводаша, кхычар.

Ленински юбилейна дикача производствени хьоьхкамашца вакъабаьккхар хIамаш тегача производствай объединене, макаронни кондитерски фабрикай, «Терек» яхача фирма, кхыча предприятей болхлой. Машинаькъа Грозненски отделене 20-гIа апрель хьатIа а кхачалехьа планал совгIа дIадахьийтар 70 эзар тоннал духхагIа мухьаш, деккарегIа дахьийта лаьрхIа хиначча 500 тонна меттал. Хенал хьалха, 15 апреле кхоачашйир бiъ бетта мухьаш дIа-юхе уззара план транспортни управлене автомобилисташа.

Къаьст — къаьстача коллективай лаккхача къахьегама хьоьхкамаша йиш хилийтар республика промышленность бIарчча хьанйцаче, ленински юбилейна яха йоагIача тайпара накъоахар, укх шерара а бIарчача питалетка а план хенал хьалха кхоачашьяр дукха лоаттабеча къоьсамс дика толамаш даха. Бiъ бетта план хенал хьалха кхоачашъяра чотах планал совгIа ахы тIа а 17,7 миллион сома мехьа розничии продукци кхьечар мехаша. Реализаце боарам соахк цу хана хиначуниа ийсбича 7,1 процент лакхбелар, хIьата къахьегама овсарле — 6,9 процент. Укх тIоххьерча шерашка промышленни производства темкаш лакхъялеро йиза торо хулийт питилетка заданеш республика ерригача промышленносте 7-гIа ноябрь хьатIотташ меттал, цул дукха а хьалхагIа кхоачашье.

Цхьабакъда, цу гIулакха низ ахы лаьгI ца болийташ дIеяхье еза яхь, биззе пайда эца беза болаш колча резервашки торонахи.

Эггара хьалха вIаштIехьдаккха деза цхьаккха а юкъера па йоалийташ ерригача предприятешеи организацешеи планаш дерригача хьоьхкамашта кхоачашъелге. Ховзамболлаш боза хьовсем болабе беза хIама дьа ца деш балха ха йоарра духьела. ХIама, производство дегIайоагIилга ховдамболлаш долча дьыкъе Iилма - технически прогресса темпашца белгалдоалаш долча хана, эггара хьалхарча аргIашта йоаихо е еза керда техникен хьалхадатта технологив. Iилман ларда тIа вIаштIехьбаьккха къахьегам хIара участке юкъекхахьара, производстве хьалхалаттараштех новатораштех нарагIдьмнараш вIашагIтохарен шерра дIадоаржадарех.

Социалистически яхьа кулгалдара йокха опыт Iоаьый партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш В. И. Ленин вавь 100 шу дизара кийче еча хана.

ХIана деккар сенах летт аьлча, из летт, къахьегамхой балчен политически хьинар лох ца далийтарах, цар низеш производства эффективность дIахо айира тIадерзадарах.

Дукха ха йоаццаш Харьковски тракторни завода Ленина ордене дIалуш, КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева белгалдаьккхар: «Социалистически яхь ма могга дегIаккхуваллага тахан а тIехьа вай хедлаениа йоаихо е ваьш да. Къахетам боацаш юкъера дIаякха еза формализм, ца эша парадность. ЛоарзагIа ца доалаш кхоачалдергле вай ленински весет: «Доаца локкхалаш кIезигагIа, цхьа моллагIа доле карара гIулакх дуккагIа...».

Яхь вIаштIехьяккхара гIулакх энергески эргадоахаш тоаде веай партийни профсоюзни организацеш. Деккарош кхоачашдарах хьаьнинараште анализ яра методаш товлиза ярьаш, хотбьинараш къоастабеча хана кхетамеа цхьена тарье еза моральни материальни стимулаш, ноипранца айхагIа инвзалийта еза къахьегама овсарла лаккхъара, хIамаш дикагIа хьалра хьоьхкамашца, продукци хьалрга дIабода мах лохбарца, материальни финансовни ресурсаш кхоарца айха юкье еза.

КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеш, «Производства резервех пайда дикагIа эцарен тIаккъа боахаме экономе режим чIоагIъярах хьакъехьара» парте Центральни Комитета, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК письмо дувцаро къаьстта ийса лостам белар яхье. Уж документаш дувцача хана боахама гIулакхий техникo - экономически результаташ тоаяра тIерзаь эзараш махьера предложенеш тийлар. Партийни организацеш деккарийла а тIайийца предложенеш деккараши кхоачаш миштa ду тьожаш деиа тIахьожам лоаттIабе.

Цу лоархIамеча гIулакхa дукхагIа юкъеоза еза профсоюзаш комсомол, ерригa общественность.

Дукха ха йоаццаш керда инициатива кхайкаьй Москверча хьалхалаттача заводашеи фабрикашек; цар лаьрхIад ленински къахьегама вахта дIахо яхье, юбилейни бIарччача 1970 шерах ударни къахьегама шу де. Партийни профсоюзни организацей зеккар да из бакъахьара гIулакх Нохч - ГIалгIайчен ерригача предприятешка шерра хьаллацар.

Юбилейни шерарча социалистически яхье лоархIаме этап я 1970 шера 14 июне СССР Лакхехьарча Совете хула харжамаш. Цу дезача ден сийна керда, доккхагIлола деккараш тIайийду республикерча къахьегамхоша. Продукцена реализаци яра боарама хьалхарча ах шера план хоржамаш хула ди хьатIаккхачалехьа кхоачашъе лаьрхIад дукхеча коллективаша.

Шоай социалисти Ленински Юбилейни Грамоташ яларцеи КПСС Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето, ВЦСПС-о деррига советски халкъ тIехьайхад юбилейни, 1970 шу пачхахьалкхен планаши социалистически деккараши кхоачаш а тIеххоачаш а дарца, КПСС XXIII-ча съезда решенеш кхоачаш а еш керда доккхий толамаш дахарца белгалдаккхара.

Партен правительствах цу тIахьехома жоп луш, предприятейи организацейи коллективаша яхь а лаккагIа айю социалистически яхьа байрах.

Н. ПРАВЕНЬКИН.

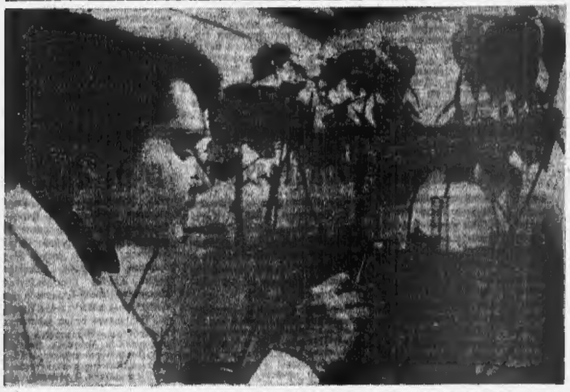

Ленинграда Выборгски вегIонгахьа я дукха вIама це эшаш 40 шу хьалха гIорваьннача советски физика А. Ф. Иоффе вIашагIъеллa Агрофизически Институт.

Физика а цунца дувзалуче Iилмашта карагIдаьннарех пайда а эцаш юртбоахама производства лоархIама проблемаш къоастеш ба Iилмахой. Уннза масела, кийчъяьй электрически лампай сердалца томаташи нарсаши кхаю лаьрхIа йола установка. Томаташ кхача 80 ди эш кIеата ... теплицешкарчул шозза дукхагIа хул. Агрофизикаша ... дукъалера керда метод юкъейоалаьй, лаьтта йиткъача химически мордаца дIа а къоалаш. Iилмахоша еннача предложенех полиэтиленоеи пленка кIел хьалкхеду баьцадаараш.

Агрофизикаша эггар хьалха юкъейоалаьй радиоактивни излученеца фу кийчду метод. Опыто хьахьекхечоа це тоpa хулийт культурой продуктивность совъенктора баьцоагIаша дегIаяра доал де. Хьальй температурана тIахьожам лоаттабеш фицeр тIунал юстедеи приборий комплекс.

Институте хьанийлай информационно - вычислительни центр, вIаштIехьаьккхай агрофизика методийи моделийи экономико-математически яр а йолаш массеки лаборатори.

Ший тохама болх совхозашцеи колхозашцеи айха буезам а лоаттабеш бу институто.

Сурта тIа: вIемагIйола Iилмаш болхло И. Л. Колосник хьожаш йолча баьцоагIашта (цар физиологически хьалаге хьежна) — хий тоха деза ха къоастаеш йола датчикаш оттаьй.

Н. БАРАНОВА сурт, ТАСС фотохроника.

МОСКВА, Московски медицински стоматологически институтэ бIаргий лазарий кафедре дiъ шу хьалха хьаьлча бIаргашта оптико-реконструктивни операцеш яра лаборатора профессора С. Н. Федорова кулгал а деш бIаргашта дарба дара керда методаш кийчъяьй. Экспериментальни тохкам баьчул тIаьхьагIа уж методаш № 50 йолча больница клинически практикане юкеяхъ.

Профессора С. Н. Федорова, йоккхагIча Iилмах болхлочо Э. З. Егоровас, ассистенташа В. Д. Захаровас, А. И. Копинявси кератопротеза тоиаьча бIарга роговицана метта искусственни хрусталик (искусственни полиметилметакрилатех хьаь роговица) а оттаеш 500 совгIа чоалхане операци яьй.

Операци яьчул тIаьхьагIа пациенташ, бIарга се юхаметтаоттарел совгIа, бIаргасьнаш доацаш дешe а язде а йиш йолаш, шоай профессагIа болх бе балалу.

ХIанз С. Н. Федорови цун коллегаши бIагIара яьна роговица юха мийс а еш геттара юхаран геттара гIьнарен мара хIама ца гуча няха оперативни дарбаш де болабенна.

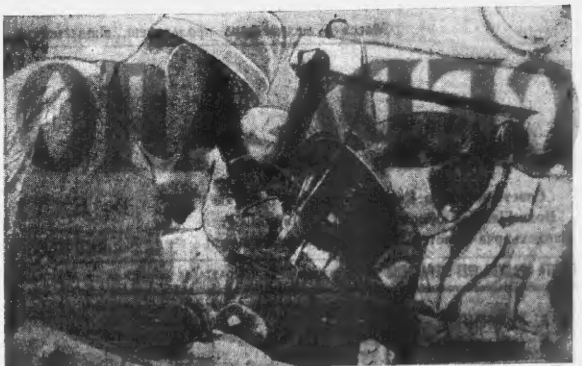

СУРТА ТIА: С. Н. Федорови (аьрдехьар вар), ассистент В. Д. Захарови ергIанара операци еча хана. Аьттехьа — фотограф Н. И. Копоина операцена киносъемка еш ва.

О. БУЛДАНОВА сурт. ТАСС фотохроника.

ДИКАГIЧАРНА — ПРЕМЕШ

Апрель бетта а йиззза зенал хьалха «Сунжанефть» НПУ № 132-А йола скважина карарзаь шолар Х. А. Аушева бригадо. Дийнахь буси 60 тонн совгIа мехкадаьтта лу ца. 70 миллиметр диаметр мара йоаца оста колонка цемента... чакхдаха геттара хала дар. Цхьабакъда мехкадаьттахой шоаш ... тIахкачеца сатехар. Бригада болхлоша шоайла дукъе баьнне къахьегарах балха тIа дина кийоал коллектива. ХIанз хьалхе лелерах ба бурувдеттараш А. П. Комлевистов, В. Ф. Мельк, Ремпель тала ца еш ... торарах биэла пайда е ... бурув таса хен церна. Иштта дика къахьег бурув детачул тIехча Чапурин Владимира, дукха ха йоаццаш балха венача цхьабакъда шоай говзал боькоаца Iомалуче С. С. Осмаиова. Дега тоам бу шоай нормах доаргIа ца воаш сaг ца хилaрo бригадо. Лакха толамаш дахарах 56 сом ... премий акнай иаш, Аушева бригадане. ДIахо йодаа кано а хьинар лох ца долийтеш къахьегаш юбилейни шу чакхдаккха лорaI йорт бенча коллектива.

В. ВОЛОДИН.

АХ ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Баьчча юбилей чакхйоалаш Шалковски района колхозашта юкъа пачхахьалкхена дукхагIа шура йоккхарaх ЦIе байрах еллар Межинсни колхоза шурий - товарни ферма коллективана. Цу совгIато хьинар котдаьккха къахьегийтар ферма болхлошка дIахо а. Цудуьхa шура йохнара ах шера план германски фашизм эшаь 25 шу дуза ди тIеххоачаш кхоачашйир цар. ШоллагIа кварталa чакхъялелехь яхь тIа а 130 тонн шура йоаккхаргдьа МТФ болхлоша.

К. ЗУРАБОВ.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ХАЛКЪА ТIАХЬОЖАМА КОМИТЕТЕ

«КРАСНЫЙ ОКТЯБРЬ» ЯХАЧА НАЗРАНЕРЧА КИРПИШКИЙ ЗАВОДЕ ЭЛЕКТРОЭНЕРГИ ДОАЛ ДОАЦАШ ЙОАЕШ ХИЛАРАХ

Нохч-ГIалгIай АССР халкъа тIахьожама Комитето баьча тохкамагIа гучадаьннад, Нохч-ГIалгIай АССР промстройматериалий Управлене доалаьхьарча «Красный Октябрь» яхача Назранерча кирпишкий завода (директор в. Алиев, корттера инженер в. Кучиев) производствени гIулакхашка совгIа дIаухийташ йIаьхача хена цхьаддам электроэнерги йоаеш хилар.

Масала, 1969 шера планагIа 523,5 эзар киловатт сахьат электроэнерги дIааххийта езаш йолча заводо дIааххийтар 743,1 эзар киловатт-сахьат я, нешта аьтча совгIа дIааххийтай из 219,5 эзар киловатт-сахьат, е 41,9 процент.

1970 шера I квартале цу предприяте совнагIа дIааххийта электроэнерги 135,2 эзар киловатт-сахьат, е 127,8 процент хилар, 1000 кирпишк арахецара Нохч-ГIалгIай АССР промстройматериалий Управлене оттаяь удельни норма 1968 шерачул 8 киловатт-сахьат лакхагIа йоллашехьа я (81 киловатт-сахьата метта 70 киловатт-сахьат).

Электроэнерги совнагIа дIааххийтара корторa бахьанаш да:

— производствени участкашки заводской электросетах хьалоттачa городской посёлкон дIаухийтача электроэнерге учет ца хилар, дIаухийташ йола электроэнерги тор. Назранерча электроподстанце № 9 йолча филера оттаяьча вIхха ицьак счётчикагIа мара лоархIаш ца хилар; заводо тор. Назране бахача нахагара хьадаьккхадeх царна дIахийцача электроэнергех доагIа 6 эзар гаргга сом.

— йолаш йола силовой трансформаторийи электродвигательий мощностех лорттIа пайда ца эцар;

— пайда хьа ца луш оборудовани каст-каста сецари заводи электробоахам техники нормаш ... тIа хилара;

— плановой нормашка ... арахецача кирпишкане брак еш дукха хилар;

— производства культура лоха хилари электроэнерги дIаухийтача доал ца хилари.

Завода территора тIерча ВЛ-0,4 кв электролиниe ремонт ярa оаш боккха низ болча электродвигатела хьахта меттал кхоачагIа ярош оттаран 1969 шера чакхъяха лаьрхIа хина мероприятеш кхоачашъьяц.

1968 шера электрооборудованена ремонт а профилактически тохкам а баьбац. Цунца цхьаьна, вогIча тайпара телхаю цуина технически эксплуатаци яра правилаш а хIаьта нуитта кхерамален техника правилаш а.

«Грозэнерго» энергосбыта инспекце электробоахама эксплуатаци яра даькъера дIадaха ахинг дукхаза предписанеш тийнайоллашехьа а, завода администраци хIана а де доагIа дахааш уж кхоачашъяра.

Уж кхоачамбоацараш нийсленнад халкъа боахаме энергоресурсаш кхоабеш дIааххийтара гIулакх партеи правительствай тайина указанеш кхоачашъяра гIулакх завода кулгалхоша (нн. Алиев, Кучиев) цхьаьнха бехтоккхам ца хеташ лелaдар бахьан долаш.

Нохч-ГIалгIай АССР промстройматериалий Управлене (нн. Муртаев, Кравченко), Назранерча кирпишкий завода электроэнерги хаддаиза совнагIа дIаухийтилгех электробоахам технически воча хьал тIа болгех хьайна хоашийла а, цхьаккха хIама дьааац уж цIенхашта кхоачамбоацараш дIадахара, завода эшам лоаца новкъостал дьаьаац электроэнерги кхоабеш дIаухийтилга Iалашдергдола дешаш къоастадара.

Халкъа тIаьхьожама Комитето Назранерча кирпишкий завода (нн. Алиев, Кучиев), Нохч-ГIалгIай АССР гIишлой-материалий Управлене (нн. Муртаев, Кравченко) кулгалхой деккарийла баьб Нохч-ГIалгIай АССР халкъа тIахьожама Комитето баьча тохкамагIа хьагучадаьнна кхоачамбоацараш дIадаха. Кхы тIехь а ца тетташ энергоресурсаш кхоабеш дIаухийталга, Назранерча кирпишкий завода оборудованеи электробоахамеи лорттIа а тешаме а эксплуатаци елга Iалашдергдолаш дола гIулакхаш чакхдаха. ДIахо хиначунн чакхдаьхача гIулакхийи хьакъехьа 1970 шера нолек октябрен Комитетага доал болба.

Электроэнерги хьурагагдоаланна йоаярахи хаддаиза совнагIа дIаухийташ хиларахи Назранерча кирпишкий завода директора нов. В. Х. Алиевахи завода корттерча инженера нов. Г. К. Кучиевахи выговораш йойла.

Назранерча кирпишкий заводе яра оборудованеи электробоахамы технически махагIча хьал тIа ба хара тIахьожам ца лоттабьярхи хIаьта из бахьан долаш тIехьаьнкха дукха электроэнерги йоаяра новкъостал хиларахи Нохч-ГIалгIай АССР промстройматериалий Управлене корттерча механика нов. С. К. Кравченкона выговор йойла.

Назрани района халкъа тIахьожама комитет (нов. Терлакиев), Назранерча кирпишкий заводе халкъа тIахьожама группа (нов. Мархиев) деккарийла йойла электроэнерги кхоабеш дIааххийтара хьакъехьа партеи правительствай ена указанеш кхоачашъяра лоаттабу тIахьожам чIоагIбе.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советага хоам болба Назранерча кирпишкий завода посёлкая электроэнерги телача электросетешта эксплуатаци яра дакъе цIенхаштта кхоачамбоацаш хьара хьакъехьа.

ОБЩЕСТВЕННОСТА НОВКЪОСТАЛ ЭШ

Укх тIаххьарча хана дукха меттигаш нийсъенней Грозный — Беслан, Грозный — Гудермес яхача машинаькъа маршрутох лелача поездашта кхуьш боагIача нагиркоша зуламаш деш. Пассажирски поездашта тIо бетташ кхзгаш декадаьд, релейни шкафаш вIашагIйоех, пассажираштa зуламаш ду.

Грозненски машинаькъа милице линейни отделене болхлоша дружинникашца, оперативно комсомольски отрядашца цхьана чIоагIа хьовсам лоаттабу зуламхошца, гучебаьнараш бехтокхаме ба. Иштта масала, Грозный — Ханкала — Аргун яхача участке нитта зулам деш дукха дешархой гучебаьхаб. Царна юкъе ба № 16 йолча школа дешархой Хасуев, Исаев, № 20 йолча школа дешархой Мамонтов Ищенко, иштта кхыбараш.

ДуккагIа терко е еза цу деше юрта Советий исполкомаша, школай кулгалхоша, дьаша - нанаша. Духхьала цхьан милице органаша хьовсам лоаттабарах кхоачам бац Iе йиш яц. Общественноста новкъостаца мара дIаденкка вIашагIтеьдаргдац кхуьш боагIача нагиркошта юкъера зулам.

И. ТАРАСОВ.

Грозный машинаькъа станце милице линейни отделе начальника заместитель.

КЪАХЬЕГАМ КХЕТАМЦА ВIАШТIЕХЬБАЬККХАЧА...

Вай республике скважинаш хьалъеш дукха балха ха йоаю уж вIаштIехкхача а буровой установкаш вIашагIйоахача а. «Грознефтеразведка» тресте бурув токарга дIабодеча беррига мехьа юкъе скважинаш хьалъярга дIабодар 8—10 процент да. Буровойш сихагIа хьалъяри царга дIададар кIезигдари шоай доккхий деккараш лерхI мехкадьттахоша. Къаьтта чIоагIа боккха лоархIам болаш да из гIулакх хIанз, хIана аьлча ди тIехьа сихагIон хIоаргагIен детт мехкдаьтта доалла моттигаш тахкара детта бурув. Цхьабакъда, вышкомонтажникашa шоай деккараш лиза кхоачаш ца дар бахьан долаш ритмично дIабахийтац бурувдеттарий болх. Ший хиннахьен боагIача ... пайда эцаш цар йолаш йолча ресурсех, найса лелаш вышкаш хьалъяра технологи, производствени коллективашца буззам а лоаттабеш дац шоаш деш дола балхашъ.

«Грознефтеразведка» треста коллективене дукха холонаш нийслу балха тIа. Масала, цхьан хана хьалье эсаш хул управлене центра гаьнa йола массеха объект, объекташ хьалъяра ховдаьа ха кIезига хул. Материально а техническн Iалашо яра гIулакх а дика лелаш, балха ди чакхдаллалца цхьаккха а бувзам хилаш управлене центра коллективанен объекташ хьалъеш боахкачарен юкъе.

Вышкаш хьалъяра болх тIехьабусаш хилара керттерча бахьанех цаI да къахьегам кхетамца вIаштIехь ца баккхар. «Грознефтеразведка» треста вышкашъерий опыто къаьгга хьахьонх къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаьккхача вышкашъерай къахьегама овсарле дикка лакхлуга. Из гIулакх чIоагIа эшаш да, хIана аьлча, хIанз скважинашта тоха бурув 3500 метрагара 6500 метрага кхоачаш кIоарга да. Иштта кIоарга бурувдетта дезаш хиларца дувзаденна да буровой парка боахаме 200 тоннатара 300 тоннага кхачталца мухь айбергбола установкаш хилийта езалга.

Буровой - вышкаш хьалъяра болх иштта вIаштIехьбаьккхаб вай лоалахоша, «Ставропольнефтегаз», «Краснодарнефтегаз» объединене коллективаша? Буровой балхашта ставропольцаша электрификаци яр бахьан долаш сихагIа хьалъи буровойш, кIезигагIа хул царга дIададар. «Куйбышевнефть» объединене 1960 шера дена боахамерча ерригача буровой установкех дукхагIйола установкаш электроприводаца болх беш я. ХIьата цу тайпара бурув тохилга шозза лаххденнад. Цига хьалха цхьа вышка хьалъеш дIайодаш хиння ха 25 — 34 бригада - ди дар, хIьата хIанз дIайодар 21,3 — 24,5 бригада ди мара ден. Вайнига шозза дукхагIа ха дIайода буровой вышкаш хьалъеза.

Вай республике хьалъеш йола буровойш вIаши чIоагIа гаьна я, из бахьан долаш электроприводе новкъосталца хьаечарга дIабода мах 8 процент дукхагIа ба дизеле новкъосталца хьалъечарел.

Ставрополье буровойш индустриальни методах хьалъе йолалларца дувзаденна кердаккха езаш хилар уж хьалъяра технологи. Цхьаи стандартах чакхдоах цига кийчон балхаш, вышкаш хьаьлеча площадкана планировка яр, буровой установкай агрегаташ дIаоттаяр, кхьдола балхаш. «Ставропольбурнефть» трестей «Ставропольнефтегаз» объединенен коллективаша кхетадир вышкаш хьалъечара болх лерттIа дIабодаш ца хилар. Цу дакъе цар лаьрхIор шоай болх товбара къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккха. Буровойшта лардаш йоккхара эша йоккхий блокаш хьеертйола цех вIашагIьеллар бурувдеттача конторе. Цу цеха мел эша механизмаши оборудовани Iалашйир. Цун болх дика дIабахарга хьежжа сихагIа хьалъяьйол буровой, кIезигагIа царга дIададар. Иштта вIаштIехьбаьккхабац вай республике буровойш хьалъяра болх. Из бахьан долаш индустриальни методах хьалъе вIаштIехьдалац буровойш. Цудуьхье къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхара чIоагIа лоархIаме да буровойшта эша йоккхий блокаш хьаера йола керда цех хилийтар.

Ставрополье буровойшта эша блокаш хьаеш йола цех болх бе йолаллийтар бахьан долаш дIадехача шера шоллагIча ах шера арахецача блокашта дIабода мах лохбарах пачхахьалкхена баь пайда 170—200 эзар сом да. «Ставропольнефтегаз» объединене буровойш вIашагIйоххара мел эша кийчон балхаш иштта установкаш вIашагIйоххара деш дола балхаш кхоачашду бурувдеттача конторашта чуйоагIача вышкомонтажни цехий коллективаша. Уж санна йола цехаш вай республикерча бурувдеттача конторашка йоацаш я. Цудуьхьа дукха хул вышкаш хьалъярга дIабода мах.

«Ставропольнефтегаз» объединене массайолча вышкомонтажни цехашка кхыя участкашка санна вIашагIьеххай къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхара йола творчески бригадаш. Цар дукха мероприятеш чакхйоах балха ханах дикагIа пайда эцаргбола гIулакх дара, производствана юкъе дикагIйола методаш кхахьара, оборудованех пайда эцара технологи эртаиккхара, болхлой квалификаци лакъяра, къахьегама дисциплина чIоагIъяра. Вышкомонтажни цехий творчески бригадаша, НОТ отделаша кулгал а деш, анализ яьй вышкомонтажни цехашкарча болхлоша шоай балха ханах иштта пайда эц хьожаш. Хьежар уж оборудовани технологически хьалаша. Хьа долча лоархIамерча дешашка а.

Иштта анализ еш хьежар вай республике а вышкомонтажни цеха коллективо беча балхага. Цига къаьгга гучадьлар цеха коллектива къахьегама овсарле лоха хилар. Цхьайолча бригадашка, цехашка дукха ха йоаю турбех металлоконструкцеш хьаяра балхаш деш.

«Ставропольнефтеразведка» тресте керттерча дакъе йоеш йола ха дIайода ремонт а яь вышкаш дIа-юха кхахьарга, цига вышкашта лардаш еха бетонах, вышкаш вIашагIъяьхачул тIехьагIа уж лардаш цига йоахкийс, керда вышка хьалмел еча хана керда лард йолла езаш хул уж. ХIара вышкан эшар хул 60 кубически метр кхера, 15 тонн цемент. Из бахьан долаш пачхахьалкхена хула ле 30—31 эзар сом да.

«Ставропольбурнефть» тресте дукхагIйола вышкаш сетевой графиках хьалъю. Из бахьан долаш цхьаькха хьовзам хилац вышкаш хьалъеча, ритмично болх дIабахар бахьан долаш графиках хьалъяь йоал вышкаш а.

1969 шера дукхьал 9 бетта вай республике хьалъяьча 11 буровойх сетевой графиках уж хьалъяр бахьан долаш 4 буровой хенал 8,5 бригада-ди хьалъяьйлар. Цу 4 буровойга дIадахар планах лаьрхIачул 26 эзар сом кIезигагIа да. Иштта пайдане да буровойш хьалъеза сетевой планировани юкъехьхьар.

Д. ГАБАЕВ,

«Грознефтеразведка» треста НОТ отдела начальник.

ХЬАЛХА ЛАТТАЧАРЕХ Я

Грозненски химически комбината цехашта юкъе хьалха латтачарех я П. И. Ветрова кулгалдеча цеха коллектив. Цхьа бутт дIабахийтабац цо укх тIеххьарча шерашка бетта план тIеххоачаш ца еш. Ленински юбилейна накъабоагIаш дог гIоздоаха къахьегама толамаш даьхар цар. Товарни продукцена реализаци яра бiъ бетта план хенал ятт ди хьалха кхоачашйир. Планал лаьрхIачул совгIа арахийна эткпен итташ эзараш сомий мехьа я. Дикеи тIехдикеи мара хилац цо арахеца продукци.

Электроэнерги, бедал, яхыйола материалаш кхоара а чIоагIа къовсам лоаттабу цеха химикаша. Юбилейна хьалхарча 15 бетта кхойир 79 эзар сома мехьа бедал, 42 эзар сом мах бола электроэнерги, ерригa цу юкъа кхоабь материалаш 168 эзар сома мехьа я.

Цехо дукха балхаш даьд эткпен арахецара технологи эргаяккхара, болхлой къахьегама хьалхай толара, арахецача продукцега дIабода мах лохбара, къахьегама овсарле лаккхъяра. Уж мероприятеш чакхйоахача хьажаре дакъа лаьцад цеха рационализатораша. Юбилейни яхь йолаенначул тIехьагIа цар кийч а яь производствана юкъейилача 40 рационализаторски предложене пачхахьалкхена баь пайда 157 эзар сом да. Цу юкъа къахьегама овсарле 7 процент лакхъеннай. Дикка лохбеннаб арахецача продукцега дIабода мах.

Арахеца продукци дукхагIа хилийтара а боккхий мероприятеш чакхъяьхай цехе. Езача фракцей колоннашта реконструкци яьй, цо лаххинг пирогаза дикал, тоадир № 110 йолча корпусера технологически режим, оборудоване ремонт яра дIайода ха кIезигйир, ремонт ца еш оборудоване болх бу ла дIаяьхьелар. Пирогаза компрессорий коллектораштa меттел йоккхагIйола диаметр йола коллектораш оттаяр бахьан долаш къахьегама овсарле дикка лакхъелар цу участке.

Керда професеш караерзаяра, квалификаци лакхъяра болх дика вIаштIехьбаьккхаб цехе. Дукхьала дIадахача цхьал шера 11 болхлочо дикхйир шоай балха разряд. 27 болхлочо экзаменаш дIаелар шоллагIча балха моттиге къахьега йиш йолаш, хIьата 22 химика керда балха говзалаш Iомайир.

Коммунистически къахьегама сийлен цIи яккхара а леладдаш къовсам лоаттабу цеха болхлоша. Цоа хьахиннар дика да. ХIара болхлочо хIана лелаш цхьна коммунистически къахьегаме ударних яхь сийлен цIи лелаю. Ленински юбилей даздеча деношка къаьстта боккха кхаъ хилар цеха коллективана. Дуккхача шерашка хьинаре кхьа а хьегаш, лакха къахьегама толамаш дахарах цуна еннай коммунистически къахьегама сийлен цIи.

Иштта лакха къахьегама толамаш доахача хьинаре къахьегарца белгалбаьлла ба боккхагIбола аппаратчикаш В. Покусаев, Е. Жукова, боккхагIбола машинисташ А. Матюхин, С. Боровой, аппаратчикаш Н. Мельников, Н. Гайдуков, кхы дуккхабараш. Цар массане тIеххоачашъю шоай смени нормаш. Дуккхача шерашка хьинаре къахьегар бахьан долаш царна еннай Ленински Юбилейни медалаш. Цу совгIато дIадехар дукхагIа хилар кхетаду цар. Цудухьа кхы а шоай хьинар айдаь къахьега лерхI цар дIадо йодача хана.

Б. КОСТОЕВ.

ДУЛХА ЛАЬРХIА ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДАР

КПСС ЦК октябрьски (1968 ш.) Пленумо белгалдаьккхад, дулха лаьрхIа хьайбаш кхедара йолча торонех пайда во эцаш хилар. Из ала догlа вай республикех а.

Цхьабакъда, дулха лаьрхIа хьайбаш доладара геттара дика аьттув болаш да вайнехара lаламек климатически хьалаш.

Дулха лаьрхIа хьайбеш кхедергдолаш специализаци е еза дукха замалкъ шоай Iаьсий а тIехьа дакха доахан леладе йиш йолаш шортта даьгIенаш а, хIаьта хьайбаш чуооцадальча хана царна декха тIожа доакъар а шортта долча боахамашка. ХIаьэ цу боахамашта леладе могадайд абердин - ангусски фух дола доахан. Цу фух дола бежан сихха хьалкхув, хIаьта дулха дика а да. Iаьржа бос болаш дегIа тешна да уж хьайбаш. Iетта дозал 450—550 килограммий бугIа доазал 700—850 килограммий хул, цар дулх тIех дики хул. Цу фух долча юкъерча боарамал тIехдовлаш дерстача хьайбах 60 — 70 процентага дIакхоачаш дулл довл, кхзал дерстача кхыча фух долча хьайбах 45 — 50 процент мара ца доалача.

Технологи нийса леларр толаша лард я. Из бокъонца кхоачашъеш ца хилча хьайбай боахама моллагIа дакъа, цу юкъе дулха лаьрхIа доахан леладар а, дегIадарга дала дог дац.

Технологе керттера белгалонаш ераш я: 7—8 бутт баллалца шоай нанивех Iаьсий дакхийтар, доахангара шура вIалла хьа е ца йоакххаш; детта доахан аьхки ара даьгIенашкей Iай сомма даь кIалхьарнат а, кейттеса доакъар йол, силос, ча а долаш помещенешкем кхабар, сезонагIа — Iайбlаьстан юкъе доахан дакхилга вIаштIехьдаккхар, нознашкала къоастадаьчул тIехьагIа кегий доахан кхабари чIоагIа дика дорстадари. Дулха лаьрхIа доахан кхоабама вIаштIехьдаккхара керттера принцип чоалхане йоацача формуло чулоац: детта доахан боарамагIа (е боарамал легIа) кхабари Iаьсий ма могга чIоагIагIа кхабарь. Бакъдар аьлча, керттера хьайбаш кхабарга дIадодар нийсагIча боарамга кхоачадеш Iолохду. Цу гIулакхо пайда эц моллагIа йолча помещенех, доахан корте мукъа леладарах, даьгIенашкарча дарегIча доакъарах, лоаша аьлча дIадодар тар ма лу кIезигагIа хургдолаш хьалкхеде деза Iаьсий.

Дулха кхоаба хьайбаш рентабельни хилар эггара хьалхарча арглаша дакха доахан дукхагIа хиларах тийша хургда, хIара аьлча укхаза Iатто ала езаш йола ерригa продукци Iасплг да. ХIара 100 IаттIа тIехьа бIаьнел кIезигагIа доацаш Iаьсий хьалхедергдолаш вIаштIехьдаккха деза гIулекх. Цхьа етт шера лелабарга 300 — 350 сом дIадоала, дойче, нагахъ санна 100 етт Iаьхара бисача, цунах боахама 35000 сом зе хул. Цудукъа боахаме цхьаккха ет Iаьхара бисийта йиш яц. Из ца хилийтара къьостта уйла тIаяхийта еза Iулаш юха меттаудтадара, племенной балка, учета. Дакка доахан бугIага дугалеи дахкилген Iалашде деза.

Дулха лаьрхIа доахан леладаре гIулакх сихагIа тоадара эггара пайденагIа да искусственни осеменени елга нийса вIаштIехьдаккхар а чакхдаккхар а. МассабIолча Iаттан шишарийцен дулха фух йолча бугIашкара даьккхача сархIалца искусственни осеменени о еза. Боахамашка доахан бугIе дагарен дехкарен сезонни хаяаш оттаяьй. Доахан бугIе дута ха 3—3,5 беттал тIех ца йоалаш хила еза. Доахан сезонагIа бугIе дугаши дахкаши хилча мара вIаштIехьдаргдац цхьатарравча Iаьсех Iулаш вIашагIтоха а уж дорстаде а. Экономически эггара гIойленагIа лоархIаш да доахан Iайн бIаьстан юкъен дахкийтар. Цу хаяашка доахан дахкийтара апрель бутт юкъе кхаьчачул тIехьагIа дева июль бутт бовлшна бугIе кхаьл доахав. БIарччача шера кортамукъа лел доахан. Декка дезденна доахан дакка 7—10 ди эшаш доахан дахкара къоастаьча отделене — станока чу дуг. Дахкачул тIехьагIе станока чу 7—10 ди доакх доахана, тIакха ший Iасилгаце цаьнна доахан дахкача отделенера ара а баьккхе, 10 — 15 етт чулаттача къастача секце чу болл етт, цул тIехьагIа 25 — 50 етт чубоаллача секце чу болл. ХIара секце чу нийна тIара хьал 70 — 75 сантиметр лекха а йолаш моттиг къоастаю Iаьсашта хIама хьувкха мордилгаш хий меладе нийрчи чу а латташ. Iаьсий чудоахкаду моттигаш массаза а екъа, кIалхьарлар даь, фецара тIунал кIезига йолаш хила еза.

Ноаношта кIалтессаш доккхадеча хана Iаьсий хьалкхедедга уж сихагIа оидаарргдола хьалаш царна хургдолчен дулха лаьрхIа доаде а племенной гIулакхашта лаьрхIа боахаме дита уж кийчдергдолчен тайпара вIаштIехьдаккха деза. Цу гIулакха, Iаьсий бинь бутт баьнача хана къьасткъаьста Iулаш кIашагIдохкилга могаду борша Iаслгаш тIехьадола доахан шовзин со Iаьскилгаш тIехьдараш шоаши долаш.

7—8 бутт а баьнна тIехьара къоастадаьча Iаьсий дозал 200 килограммага кхоачаши бугIилгаш 250 — 260 килограммага кхоачаши хила а йоьлча дийнахь дена 800 — 1000 грамм деннен бийсаннен юкъера лаьрхIача дулх тIадеттилуш хила а еза. Ноанешта тIехьара а къоастаяь, 14—16 бутт баьлча йоверйолаш дуоттаяь лоаттею бугIилгаш ца сIача а метаргья.

14 — 16 бутт баллалца, дулха лаьрхIа дийна долаш эзача 340—360 килограммага дIакхоачадеш Iаьсий чуоттадаь кхабара система гIойленагIа я вьза сов дукха лаьтташ долча, кхашка дIадув доакъараш дукхагIа долчек даьгIонеш кIезига йолчек районашка.

18 — 20 бутт баллалца дулха лаьрхIа дийна долаш эзача 400—420 килограммага дIакхоачадеш Iаьсий чIоагIагIа кхабара система экономически гIойленагIа а эрай тIаяьнача баьций, цу даьккъе доамара а, даьгIенаш баьцах тоаелка йолча районашка. Цу хана бугIилгаш йоI, Iе даьккха аьнначул тIехьагIа бугIилгаш ежа даьгIенашка йохийт. Деннен бийсаннен 800 — 900 граммал кIезигагIа доацаш дулх тIадеттадалийта деза царна, нагахьа санна даьгIенашкарча баьцах кхоачам ца хуле, кхы тIа а мощи доакъари концентраташи тела еза царна, лаьрхIача тайпара дулх тIадеттадалийтар дулъа.

Хьайбай кхыча продукцена нийсдича бежан дулх дукхагIа дахара дика аьттув бола хьалаш нийсденнад вайна хIана. Пайда эцаза ядаш ловмашка дукха даьгIенаш я вай. Дулха фух долча борша Iаьсий дозал 1,5 шера 400 — 500 килограммага дIакхоачаде йиш я, кхыча фух долчарна кхзал дулх тIакхетийтара 3—4 шера кхаба дезача метте. Цул совгIа, шура йоахача совхозашка шера цхьан Iеттага дIабода къахьегам 30 — 35 сага-ди хул, дулха лаьрхIа доахан кхоабача совхозашка 8— 9 сага-ди мара ца хулча метте, е 3,5-зза дукхагIа. Дулха лаьрхIа доахан кхедеча боахамашка царна помещенеш хьалъяьгеш механизаци ярен 1,5-зза кIезигагIа йолх капиталовложенеш шурий фермашка йолхачул. Цу совхозашка дулха лаьрхIа доахан кхедара 1970 шера кIеножцита мероприятеш чакхъяха даьрхIад. Эггара хьалха царна ха деза, доахана телача доакъара рационашта юкъе дохийта доакъарш керттIа хьайбай продуктивность лакхъярах организмана эша веществаш йоахкаши цар физиологически хьаштешта биаза кхоачамбеш е хила дезалга. Рацион оттаеча хана теркалде деза, доакъарех пайда дикагIа эцита цар дукхалах тийша хиина ца Iеш, дIадехкац уж кхетамца кийчдарах тийша а хилар. МалагIа баьннаш да продукце цхьан единицана лоархIаш доакъараш сов дукха дIаахаве продукци ккхарга дIабода мах лакха хилари? Эггара хьалха Iаткъаш да, хьайбашта кхоачамболлаш доакъараш ца деккар санна, вешта уж сов дукка деккар а. БоаррамагIа ца деккаш хилча, дукхагIа доле доакъараш цар кер меца ца битарга доля, продукцега кIезигагIа а долхеш.

Фермай дукхагIа болча балхлошта доаш да, доакъарий рационаш протеин (белокаш), минералаш, витаминаш йоахкача доакъарех нийса оттаяр боккхача лоархIама долга. Цул совгIа теркалде деза доахан чулаттен кхоабен моттиг екъен йIайкен, сканияк йоацаш хулийтилга. Iилгаш наькъаца нийсаьнь оттаяь хила еза рационаш. Теркалде деза, боахаме мах дукхагIа бодаш йола доакъара единица малагIа я, хIаьта ца тар малу кIезигье тIерта а деза.

Къоалам бе а белла лоархIам бетие пайда баргбола оагIув лохаши хила еза специалист белла тIа.

А. ДЖАМБУЛАТОВ,
«Союзпоставки» треста керттера зоотехни, РСФСР заслуженни зоотехник.

45 ЭЗАР СОМ КХОДАЬД

Вознесенски газ чакхйоахача завода № 1 йола комбинированни установка хьалъеча керттера балхаш даь даьнкад. Цига къахьегаш я № 8 йолча специализированни управлене моллагIче монтажни участка коллектив. Нийо болча тагIачашка турбаш Iоехкаш ду тIаташ гаьнка хьахоз. Сварщикаш а чуйнина болх беш боахк, цар кулгашта кIалхара дIеух аьшк сийгаш. Установка объекташ хьалъеш 11 бригада я. Пятилетка тIехьарча шера къаьстта лакха овсерле йолаш къахьег цар. ХIара болхло, бригада хьадечоа тIех хила гIерт. Баьчча бlаь шу дузача дийнахь колоннай, йоахал дIа-юха тейача дендраторий блокейн аммиачни испарителийн монтажни балхаш йистедаха, аьлла, денна доаш кхачашдьяд монтажникашо. ХIаьта беррига болх май бетта чакхбаккха безаш ба.

Эггара лоархIамегIа дола балхаш даш я Сухарев Михаила бригада. 280 тонн дозал дола ши колонна дIаоттаьй бригада болхлоша. Уж балхаш чакхдоахеш керда техника юкъейоаллайр цар. Шоай рационализатораш ба бригаде. Духхьал нов. Сухарева ше 4 рационализаторски предложени юкъейоалаьй. Массеха шера управлене сийлен Доска тIара шой цIи дIа ца йоалийташ хьайовгIа коллектива.

ХIанналехьа пхе шера илли кхоачашъяьй.

Болх дика бу Даниельханов Артура бригада а. Пишкаш хьалъеш ба бригада болхлой. Нйо. Даниельханов цу управлене балха веча дукха ха яц. Цунна езалу монтажникий говзал. Дешара комбинате курсаш чакхйоах цо. Цул тIехьагIа опыт йолча монтажникашка Iомалу. Ннтта лоацача хана боккъонца карерзаю цо шийна езаенна говзал. ХIанз коллективе дикагIвола монтажник ва Артур. Шиъ низ ца кхобеш къахьегарца даьккхад цо сиi. Кхоачаш шу а дац цо бригадана хулгалху. Ала деза, бригада гIулакхаш дика лел. № 2 йолча комбинированни установке монтажни балхаш даш белгалъяьлар бригада. ХIара дийнахь ктташ тоннаш еыка конструкцеш Iойоахкар цо.

Къаьстта дика къахьег сварщикаша Харчиков Юрейн Кондратенко Николайси. Шинне а лакхагIа разряд я цар. ЧIоагIа бехкхокхаме гIулакх да царна тIадаллар. Цар сваркъ яьча турбашка лакха двелени йола газ дIаюхе ухаргьи. Нагахъ санна балхе тIа гIалат доалийте тIехьагIа мел бокхха хьовзам хургба хоаш ма дий. Из деррига дика кхетадеча ви. Харчикова, Кондратенкос цIена бу болх. Смении норма 180 процент кхоачашъю царех сваго.

ХIаман кхомбара цахаддаш къовсам лоаттабу монтажникаша. Юбилейни шу чакхдалалехьа 45 эзар сома махьа тайп - тайпара материалаш кхое лерхI цар.

В. ТАГУРОВ.

КАРАIОМАБАЬ ЭККХАМ

Форде тIа еш йола сейсморазведка укх тIеххьарча хенненца керттерча даьнъе аммонитех толам низ бола шашкаш лелха а лелхийташ йора. Сейсмограммашта обработка яь яьнначул тIехьагIа геофизикашта гучейоалар форде бухе мешдаьттан гази доалле моттигаш. Цхьабакъда, цу тайпара методо, халахета я, форда чура чIаьрий доадара. Тlекха «Нептуне пачхьалкхенна» зе ца а хулийташ де йиш йий лелхамаш?

Геофизически методагIа тоаламаш дара Еррнгсоюзни Iилма-теханна институтa Раменски отделене специалисташа нийсъяь форде тIа массеара взрывчатка йоацаш болх ба йиш хулийташ йола аппаратура. Газови детонаце принципагIа болх беш я керда хьала аппаратура. Терхалдеш, латтача дина хIама Iотlетохаш, Iотlехкийттача хIамо, бакъдар аьлча, лига тааргIаш толийтаргья, цхьабакъда, уж вйлуш хургьац, дIа-юха эрмкаш мара. Цу хана чиъаьра, тоха е беина, дIабодаргба, кхы за хургдац цунна. Из аьттув бола гIулакх да установка яьача хана конструктороша пайда ийцар а.

Эккхам толаца е аммонитеца е ца беш, вIашагIъэтача газаца бу. Кана тIа латтача баллонашкара кислороди пропан-бутан шиннагIаша гIолла дIачухац форде чу кIоарrта Iачухийтача эккхамa камере чу. ХIа аьнна газаш вIашагIкхеттошехьа а, эи тIа хIама тохача санна эккхам хул камера чу. Цу хана эккхача хуцамаш савунд хьалехьа тохаш бераштa эшаш йола информаци лу.

(АПН).

ДИКА КЪАХЬЕГАЧАР ЙОАКХО Е

Лакха хьокхамаш я доахаш къахьегаш ба юбилейни шера «Старо - Юртовский» кох тIара оалхазараш леладеча совхоза шоллагIча отделено болхлой. Цу отделене № 2 йолча шурийтоварни ферма Джумалханова Махьмада кулгалау бригада кхтий доахан кхоабаш я. Из цига керде дIадоладаь гIулакх да. ХIаьта лакха къахьегама хьокхамаш доах бригада хьайбаш леладереша.

Кагий доахан кхаба дIаболабелчача хьалхарча бетта хьайбашта дулх тIакхетара план кхочашъяьзар бригада къахьегамхоша шоллагIа бутт болалушехьа собрани хилар бригаде. Цига кхоачамбоацараш гуча а даьха уж дIадахара чакхъяха еза мероприятеш белгалйир. Собранех беркат даьлар. Февралий марти, апрели беттанiка кагийча доахана планал [illegible] дулх тIакхетийтар дулх тIехкхоачашйир юбилейни шера хьалхарча квартала план. Иштта, цхьоалагIча квартала планех 133 центнер дулх тIакхетийта дезаш бар бригада къахьегамхой, тIакхетийтар 191 центнер да.

ПланагIа дийнахьи буси хIара бежана 1 килограмм дулх тIакхета дезар,хIаьта тIакхийттар 1200 грамм дулх да.

Ниx кхо ца беш къахьегаш ба бригада Iаьсий леладераш а. Къаьстта лакха хьокхамаш доах балха тIа В. Исаева, Х. Эдельбиева, З. Хамисбиева. Цар кхоабача 147 хьайбах хIараннна юкъера лаьрхIача дийнахьи буси 700 грамм дулх тIакхет. ХIаьта 2-ча класса хьайбаш леладеркхо Джамулханова Аламитис леладеча Iаьсашта хIаранена тIакхета дулх юкъера лаьрхIача 850—900 граммага дIакхоач. 270 процент кхоачашду шийпланови декхараш Мутукова Румишас а. Ше леладеча 50 Iаьса хIараннна планех 240 грамм долча дейни буссе 650 грамм дулх тIакхетийт цо.

Бригада болхлоех дукхагIберш кагирхой ба. Цудукъа тамаш а ца мукъа ха йолча хана журналаш, газеташ деше, е истола тIарча ловзарех ловза, е илли але, халха бовла уж безам болгIаш хилар. Цхьабакъда цу гIулакхашка дог доахилга йолаш бац хьайбаш леладераш.

Ферме хIара денна газеташи журналаши хьакхухьийтилга вIаштIехьдаккхаш [illegible] совхоза болхлой комитета председатела нов. Щ. Саидова.

Дукха ахча доаде дезац ферме радио чуйиллара, истола тIара ловзараш эцара. ХIаьта а из гIулакх деш дац укхаза.

Шой къахьегамца вай Даьхена ружъа Iоадеш болча болхлой культурни хьалаш вIаштIехьдахара дарцагIбовла беза боахама кулгалхой а боахама болхлой комитет а.

Х. ИСАЕВ,
Грозненски района юртбоахама профсоюзни комитета инструктор.

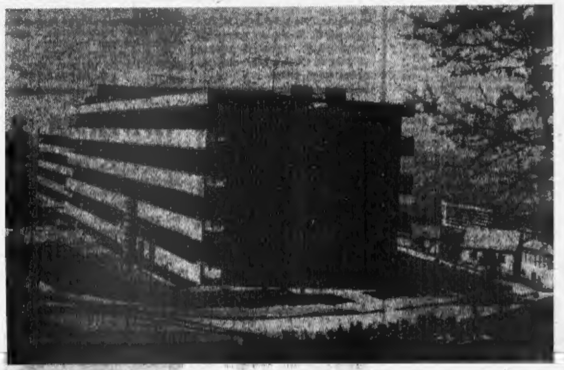

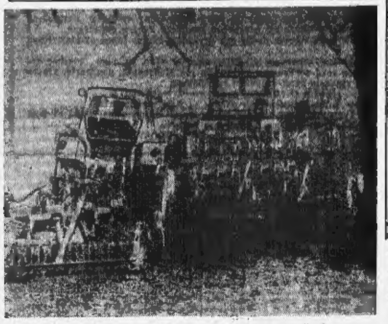

ГДР. Хелхъе Iаьдала шерашка юртбоахама кооперативаши кхл- хъе кхолашна доккхий боахамаш а кхиа дIаэттад. Юрта къахьегамлоша бокхв терким тIабоцийт дикагIйола агротехника юкъейоалаяре, лаьттангара доала беркат соадаккхара, производственни процессашта механизаци яра.

СУРТА ТIА: кенигсборнски кооперативере (Магдебурга округ) кхацкара балхаш.

АДН—ТАСС сурт.

САГОТАГIДАР ХЬАЛХАГIА ДУ

Вай мехкара беррига къахьегамхой санна социалистически ахча а баьнна болх беш ба пятилетка тIехьарча шера «Красноармейский» совхоза къахьегамхой. Лакха да цар тIайийца социалистически декхараш а. 1640 гектарах хIаране тIара юкъера лаьрхIача 20 центнер алат чуда, хIаьта хьажкIий хьувкъам 30 центнерга дIакхоачабе: план 800 йолча дахкахьалжьега 810 тонн алат доаха — иштта да цар де лаьрхIар.

ТIайийца декхараш кхоачаддара къовсам дIадахача шера дикаболабьб совхоза къахьегамхоша. ДикагIа йолча агротехнически хена. 1970 гектара тIа дIадийра гураьь дув алат. БIаьстн юа култтурай дIаи лаьрхIа лаьтта дерригa зиба аьхар, Iай кхашка органически удобренеш еххар. Планах 2000 тонн екха лаьрхIача 2419 тонн екхар органически удобренеш.

Укх шерара бIаьстн совхарчул дукха хьалха ера. ХIаьта февралий марти бетташка кхашка болх бе йишйолаш денош доа ца деш. Iай эзмалахь лаьттанца Iайне тIоадал дIакъайлар механизатораша. Из болх чакхбоаккхаш нийса ехо ца беш къахьийгар тракториста А. Баштурзаевни Сулжинен, 15-гIа март тIакхоачаш дIайийна балар уж горох, люцерна, кен. Планах лаьрхIача тайпара 400 гектара тIа алата лаьрхIаи 300 гектара тIа силоса лаьрхIан йийра хьажкIаш. Уж толамаш даьхараш ба механизатораш А. Исраилов, М. Ибрагимов, В. Альтемиров, Ш. Асхабов, кхыбараш Ерригача хьажкIашта маккха бала ккаб.

ХIаьта оасари дIайийнача хIаманшта зе ду са доахха хIамаша доадара кхашка гербицидаш тоха ба механизатораш.

А. КУЮМДЖИЕВ,
Урус- Мартана района «Красноармейский» совхоза керттера агроном.

КРАСНОДАРСКИЙ КРАЙ. Лазаревское яхача курортни поселене лакхеьа. 70 метр лекхача гуне тIа, къалъиттай «Тихий Дон» яхача полюхоешта юкъарча санаторе пхи этаж йола здани. Из хьалъяь Ростовски области 36 колхозо диллача ахчаh. Кердача здравницe кIора бетта салаIа йиш хургьа 400 колхозхочун.

Сурто тIа: «Тихий Дон» яха санаторий.

М. ГРИГОРОВА сурт.
ТАСС, фотохроника.

СОВГIАТАШ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА

1970 шера 19 мартех 16 апрелен арадаьннача СССР Лакхехьарча Совета Указенна Нохч-ГIалгIай АССР-е гIолла «Мать-героиня» яха орден а СССР Лакхехьарча Совета Президиума Грамота а луш «Мать-героиня» яха сийлахь цIи ений итт а кхы совгIа а бераш деача нанойкта:

1. **Абубакарова** Таварина — Орджоникидзе цIерагIча колхоза [illegible], Ведана район.
2. **Ахаева** Бансапа — цIен-нана, Советски района Итум-Кхаль.
3. **Алесханова** Iайшета — болхлочоа, Ведана район.
4. **Бериевханова** Илеза Тамарепа — цIен-нанна, Назрани района Сурхотiе.
5. **Делаева** Ташкова — цIен-нанна, Грозненски района ГIулаге.
6. **Дайберова** Хамсата — цIен-нанна, Грозненски района Кень-Юрт.
7. **Дадаева** Iайнайна — цIен-нанна, Советски района Советское яха юрт.
8. **Дзаурова** Махьмадгирие Малатхана — цIен-нанна, Назрани районера ТIой-Юрт.
9. **Идилова** Курсамена — цIен-нанна, Ножай - Юрта районера Беной.
10. **Исмаилова** Бикатуна — цIен-нанна, Советски районера Итум-Кхала.
11. **Курбанова** Поаной Iайшета — цIен-нанна, город Грозный.
12. **Хуштова** Махьмада Маддаева — цIен-нанна, Назрани районера ЖIайрахе.
13. **Мачаева** Занаиа — цIен-нанна, Советски районера Гуной.
14. **Муталиева** Зархмата Фасина—цIен-нанна город Назрань.
15. **Сагова** Осмина Iайшета — цIен-нанна, город Назрань.
16. **Сельмурзаева** Мацина — цIен-нанна, Ведана района Шалажи.
17. **Сомаева** Рисана — цIен-нанна, Грозненски района ГIулаге.
18. **Ширвалиева** Силова—цIен-нанна, Гудермески района Энгель-Юрт.
19. **Юсупова** Нахьарина—цIен-нанна, Надтеречни района Гвардейски юрт.
20. **Ясаева** Зулпина — Орджоникидзе цIерагIча колхоза колхозхочоа, Ведана район.

* * *

1. **Басаева** Жабраила Хазанн — болхлочоа, город Грозный.
2. **Гелагаева** Елена Мурадовна — болхлочое, город Грозный.
3. **Евлоева** ЯрагIе Марема — цIен-нанна Назрани района Iалий-Юрт.
4. **Жабраилова** Iайнайна — цIен-нанна, город Грозный.
5. **Зарахматова** Баната — цIен-нанна, Ачхой-Мартана районера ВалэргагIе.
6. **Идербиева** Совнети — цIен-нанна, Ачхой-Мартана района Кхатар-Юрт.

ЛАЬТТАЙ БЕРКАТ СОВДАККХАРА

Советски мехкарча колхозашкен совхозашкен шера тIакхетача хьувкъамах нийсса ах хIана бац аьнна бар удобренеш тувсарах кхеташ ба. Лаьтташта дIахо химизаци ца йича даха дог дац юрта боахамерча прогрессага, цун продукци дукхагIа яккхарга.

Минеральни удобренеши дIайийна хIамаш лораю химически средствашш хьаяра темаш укх гаргарча шерашка лаккаургьа. Керда дарий кепайоазон Агентства корреспондента СССР химически промышленноста министра заместителагара Коваль Владимирагара дийцар ва декхар миштa кхочашдеш да дувцар.

Владимир КОВАЛЬ,
СССР химически промышленноста министра заместитель.

США-гара дIоайккхача укх массехк шера шоллагIча моттиге латт Советски Союз ерригa минеральни удобренеш хьаяран кхашка тувсарах. ХIаьта а юрта боахама мел эш хIана а уж лоаттае низ кхачац мехкарча химически предприятей. Цудукъа пачхьалкхено хIара шера Iалъьмате дукха ахча дIахец удобренеш хьаю керда заводаши комбинаташи хьалъяра. Цудукъа уж гIирсаш хьалдара масштабаш хIара пхе шера йоккхагIа а хул. Удобренеш хьаю мощностaш шоазткъе итт процент хIана хиннац аьнна дукхагIа хинна диъ шера (1966—1969). Аллха дIадахача цхьан шера болх бе йолаенна ШоллагIа Березниковски КхоалагIа Солигорски калийни комбинаташ, Новгородски химически комбинат, Ровенски азотни удобренеш завод, Череповецки азотно - туковни завод, кхыяраш. 1969 шера дукхагIа хьаяь ерригa минеральни удобренеш 11 миллион тонн гаргта хилар.

Химически промышленноста керда предприятеш хьалъяро Советски Союзага йиш хилийтар минеральни удобренеш дукхха а дукхагIа яраяна. Масала, соахк уж ярахийцар кхоазткъалагIа шераш доладенначa юккъе хийлачул кхоззa хIана хецазар аьнна дукхагIа. Цу шерашка США хьаяь минеральни удобренеш 1,8-зза дукхагIа мара хилазар. Из бахьан долаш вIашигъелар СССР-ен США-н арахецача минеральни удобреней боарамашта юкъера хинь е. Нагахь санна 1961 шера вай хьаьча удобреней боарам американскичунца нийсбича 58,5 процент мара хиннабеце, 1969 шерре я 79,5 процентага кхоачаш лакхбелар из.

СССР-е керда заводаш хьалъеча хана тоъал боккха болх бу хьалхагIа хьалъяь хиннача химически предприятешта реконструкци яра. Кхера ца хулаш йола аммиачни селитр арахецаргйолаш кийчъяьй хIанзле е ерригa азотнотукови заводаш. Юкъейоалаьй аммиаки азотни кислотан хьадара керда лакха эффективни схемаш. Керда технологи юкъейоалаеш я фосфорни удобренеш хьаяче а. Шерра пайда эц электротермически наьккъацен экстракционни методаца фосфор хьаярах, юкъейоалаьй шолха суперфосфат яккхара поточни метод, карерзаьй чоалхане удобренеш — аммофос, нитрофоска, диаммофос, нитроаммофоска, кхыяраш хьаяра прогрессивни технологи.

Кердача технологе йиш хулийт арахецача минеральни удобреней производство шерле, хIаьта, цул совгIа, торо лу лаьтташ хьаьнду веществаш дукхагIа йоахка эффективнегIа йола концентрированни комплексни чоалхане вIашагIъяьнна удобренеш дукхагIа хьае. Цу доллача хIамеех Iалъьмате йоккха экономически эффект хила тарлу. ЛоархIам баьб, масала, нагахь санна минеральни удобренешцара лаьтта хьаьндеш йола веществаш дукхьал 8,5 процент яьхе я алсамъяьхача, вокх моллагIа йолча тукаех йоалше балает гIулакх доацеш дIа-юха укхе езаргйоацаш мехка транспорт мукъаяккха миллиард гергга тонно-километр кхое а. Йокхха гIойле еръя цо колхозашта совхозашта.

1968 шерца нийсйича минеральни удобренеех йоахка лаьтта хьаьндеш йола веществаш 1,8 процент алсамъяха вIаштIехьдалар советски химикий соахк. Из а хьеш йола ерригa минеральни удобренеш соахке а 45,8 миллион тоннага кхоачаяьта лане хилар. Удобренеех йоахка лаьтташ хьаьнду веществаш алсамъяхар — советски химикий лоархIамегIарча декхарех цаI. Пачхьалкхен планашa лерхIачох, дIахо шеръергйолаш я концентрированни чоалхане удобренеш арахеца мощносташ.

Потребитела бе-башха ца хеташ вIалла а яц удобреней физически свойсташ а. Порошока хьисапе арахийца уж михо дом а бийя дIаккхуь, ядаш кхера хул царех. Из ца хилийтар дукха хIанз чакхйоахаши дIахо чакхйоахаргйолаши я Кристаллийн гранулийн кепара удобренеш кийчъергйолаш дукххача химически предприятей технологи хувцара мероприятеш.

Укх шера болх бе йолаялийта лерхI ерригаш а шера 11 миллион тонн минеральни удобренеш арахеца низ кхоачаргболаш йола массеха керда цехи предприятиe. Ерригa 1970 шера арахеца лаьрхIа минеральни удобренеш 57,5 тонн я. Ерригa арахецача удобренешта юкъе комплексничар дIадовца дакъа 5,7 процент хургда, хIаьта арахецача удобренеех йоахка лаьтта хьаьндеш йола веществаш юкъера лаьрхIача кхы е 2,7 процент дукхагIа хургья. ДукхагIа йола суперфосфатни заводаш гранулированни кепара уж арахецаргйолаш ергья. Селитра тоаярен цунна дикагIа грануляци ярен балхаш дIахо деш да. Химически промышленноста предприятешка тукаш цхьалхача удобренеех пайда а эцаш екъа вIашагIъзелга а иштта вIаштIехьдаккха лерхI.

Юрта боахаме чIоагIа дика лоархIаш я химикаша арахецаш йола дIайийна хIамаш лораю средствашш а. Царга шера 500 эзар гергга сом ахча дIа а ухийташ, колхозашен совхозашен хIара шере ца бахьан долаш ца йоалийташ кIалхарйоах 5 миллиард сомал кIезигагIа йоаца юртбоахама продукци. Боахамаша хетташ хилар теркал а деш, химически промышленноста предприятеша совхкарчул 13 эзар тонн дукхагIа арахецаргья укх шера дIайийна хIамаш лораю препараташ. ХIаьта къаьстта лоархIаме дар фух аьлча — 1970 шера дукхха а дукхагIа ара а хецаргья юрташта дIа а йохьийтаргья шоай свойствашка диллача кIезигагIа токсични йола препараташ: кельтен, метафоса эмульси, хлорофос, пропанида, дукхха кхыяраш.

Цу доллача хIамаша новкъостал дергда юртбоахама культурай хьувкъам дIахо лакхбара.

(АПН).

Доазол дехьара

Канада дуккхача городашка йоккхий демонстрацеш митингаш хул США-с Вьетнамерен Индокитайски актIайрен кхьча мехкашкарен агресси шеръяра духьала а къитта Канадас цига дакъа лацара духьала а.

СУРТА ТIА: Оттаверча парламентски гувна тIа тIема духьала нь митинг йолча хина. Митинга доакъошхоша дIадийхар американски цар союзникийн бIу кхы хьембоацаш Вьетнамера хьаарабоаккхилга, дIахкхайкадир турпалча вьетнамски халкъаца цхьа уйла йолаш шоаш хилар.

В. НИКИТИНА сург.
ТАСС фотохроника.

КАМБОДЖЕРА ХЬАЛ

НЬЮ-ЙОРК, 14 май. (ТАСС). ЮПИ агентства хьахойтачох, Меконге лела американо - сайгонски тIема флотили долача хила гIолла кхы а 80 километр гаьна йьннай границана, хIаьта, самардийнахь Кампонтяма — Камбоджа шоллагIа йоккхагIйолча городе а кхаьчай. Цу фронте, агентства яхачох, Камбоджа территоре тIа эгара кIоаргагIа чукхаьчад американски сайгонски эскараш.

БIаь соагIа каннерка яхен кхьдолен кема юкъе дола флотиле дакъа 11 мле десант йоссаьча Пномпене лисад.

Американски кенайоазове арадоахача хоамех хоаш да Камбоджа территоре тIа дIахо лелаеча гIулакхий хьакъехье Вашингтонан Сайгонан барт ца хилар.

Камбоджера США эскар арадаккхара а отталь я, яхаш КIай цIа американски общественностое, из раьза ца хилараи духьали хилараи тIераиккха гIертача хана, Сайгона «сийрда» хьагуча даьккхар йилла ха йоацаш Камбоджа территоре дакъа хьалаца гIертилга. Шиъ бахьан доацаш дац, газеташа белгалдоахаш махиллара, Сайгона Iаьдало (американски советникаш керте а латташ) хилаза дарглаш аьнца мел хетача хана цар эскараш Камбоджие дусаргда яхаш хьаккхайкадар. «Нью - Йорк таймс» яхача газета селхан йздора США-ен Сайгона Iаьдалеи тIема кемаша Камбоджа форда йистерча 160 километр соагIа йолча моттигашта го беш латт, яхаш.

«Вашингтон пост» яхача газета корреспондента белгалдоаккх, американски командовани гIерт тIема — форда кемаша — Камбоджа блокада еча юкъе дакъа лоацеш хилар цхьа «коллективни самообороне гIулакх «деш хилар да ала, яхаш. Из кхетаме уйлано тIазив йиш йоаца хIама гуча а доаккхаш, Вашингтон гIерт «духьен халкъашта юкъерча бокъонга диллача тIом бара нийса долча» форда блокада» яха дешаш фунагIа дахь а юкъе ца доаладе.

ПАРИЖ, 14 май. (ТАСС). Йоппаш йолча французски обозревательница Ж. Табус «Пари-журн» тIа язду Вашингтон керда «Индокитае антикоммунистически пакт» вIашагIтоха гIерташ хилярах. Американски политически накъа дувцарашта тIегIолла, обозревательница йоах, къамаш — мукъадахара низашта духьал цхьаьа гIулакхаш леладайта гIерташ, США дагв а Сайгон, Бангкок, Пномпень юкъеоза. «Уж дерригаш Iаьдалаш вйхха США-ца дувзадениа хиларах, — дIахо дувц обозревательницас, — Вашингтонага йиш хулийтаргъяр цу тайпа цхь вIашагIтоха а цу юкъе дакъа лоцараиш цхьаьна ю операцеш хьаллаца а, цу е воккх мехка тIом хьолбаьраш а агрессораш в шоин а хургйоацаш.

ГОНДУРАСАИ САЛЬВАДОРАИ ЮКЪЕРА СОГЛАШЕНИ

ГАВАНА, 14 май. (ТАСС). Гондурасен Сальвадорен правительсташа кулгаш яздьа цу шин мехка юкъера тIема конфликт дIаяхкха яьча боллишенера, яхаш яьхойт Пресса Латина яхача агентства корреспондента Коста-Рика столицера Сан-Хосера.

Цу шин мехка халкъаш шоай хилацва аргIйоаца бокъонаш бахьан лоаттабеча къовсам тIера баха гIерташ, «дийкъа а дийкъай, долл де» яха политика в лоаттаеш, цу шин мехка рузкъа дIаувзача ВIашагIккхийттача Штатий монополени, эгара хьалха «Юнайтед фрут компани», «Стандарт фрут» яхараш а йолаш, дов лоаттадеьд цу лоалаха ухача шин мехка юкъе. Хоаш махиллара дIадахача шера июль бетта эгара чIоагIагIа, кхохкадениадар Гондурасан Сальвадораи юкъера гIулакхаш кхайкабенза болабаь тIом пхе дийнахьа бIаьх а лугш. Цу хана дени цу мехкий доазон тIа кхохкаденна хьал латт.

КУБА ПРАВИТЕЛЬСТВА ПРОТЕСТ

ГАВАНА, 14 май. (ТАСС). ВIашагIкхийттача Штаташка хьулабала моттиг корайьча «Альфа-66» оалаш йолча группа кубински контрреволюционнерашна укх деношка дов даьд Куба Республика чкъьрий лувнача кемашта, уж фордала чудахийтад, чкъьрий поэхачарех 11 саг дIалигав, йоах, укхаза селхан арайьккхача Куба Революционни правительства премьер - министра Фидель Кастро коммюнике тIа.

Коммюнике тIа белгалдоаккх керда аулам мехка экономика хьаврек дагIаьхарен планаш кхочашьяра кубински халкъа ковкьарло е лерхIаш Кубе есса хинна американски империализма терлоца киичбаь отглбаьний группа йохаьь массехк кIира дахийвачул гIехьагIа даь хилар.

Куба премьер - министра белгалдоаккх американски территоре оагIонгара, американски герзен Флорида кемашек новкъостал а деш вIашгIехьдоахаш ду зулмане гIулакхаш бахьан, уж дарах тIаIазар це деш йола США правительство бехктокхамах аргIйоацилга.

РОДЖЕРСА ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ

ВАШИНГТОН, 14 май. (ТАСС). Селхан США пачхьалкхен секретара У. Роджерса пресс конференце кьамаьл дир Лиеана духьаьлара Израила агресси хьалоацаш. Це йоахар Израила леладу тIема гIулакхаш палестински партизанашa лелаеча гIулакхашта луш дола «жоп» да.

Иштта дола дувцараш дуней халкъашта юкъерча бокъоний цхьаккха лард йоацаш а да, дукен халкъашта юкъе шиъ хьештдар делга закенаш чIоагIаен Израила агрессе гIулакхаш кьулахен гIертилга а да.

У. Роджерса аьлав США правительство дIахо хьожаш я Израила керда тIема самолеташ ялара дешага.

Камбоджера американски тIема интервенци бакъеш, У. Роджерса юхайнийшар Къулбехьен Вьетнамерча тIема «вьетнамизаци яро новкъостал ду цига эскар чудахаро яха президента Никсоне довод. Нагахьа саьна Камбоджера американски эскар цигара арадаьккхача, сайгонски режимо арадоккхаргдий Къулбехьен Вьетнама эскар е даш дьнина хьаала тигаизар пачхьалкхен синоташ. Американски тIема кемаша тIехьа тIайоагIача хана а Камбоджа форда тIа шоай операцеш е тарлургда, аьлар цо.

САМОЛЕТАШ ЮХАЛЕЛХАЯЬЙ

КАИР, 14 май. (ТАСС). Суэцка канала районерча египетски эскара позицешта тIом бе селхан тIаьхка хиння израильски самолеташ лелхаьй ОАР Фецарча гIема духьаларча оборона низаша.

МЕН агентства хьесипача ОАР тIема командоване заявлене тIа белгалдоаккх уж самолеташ тIаяккара египетски оагIонна хIама даь ца хилар.

КХЕРАМЗЛЕН ТЕШАМ

ВАРШАВА, 14 май. (ТАСС). Варшавски Договорах тхона гу Польша суверенитетен пачхьалкхен шиъ лоIаме хиларен тешам, тха мехка маьршa социализм хьалъяра тешам, аьлар ПНР Къамаи оборона министра Польски эскара генеральни штаба начальника армс инарала Б. Хоха Варшавски Договора 15 шу дизарца дувзаденна ПАП агентствана еннача интервью тIа. Б. Хоха белгалдоаккхар НАТО йолча хана империализма низа Европера статус-кво хувца гIертилга дуташ ца хилар. Варшавски Договор эмаш да, цо IалашЪю социалистически содружества пачхьалкхений кхерамале. Цудухьа машарен кхерамзлени хьаштий духьа из кхы а чIоагIдар цай керттера декхар да, аьлар цо.

Варшавски Договор хьалара истори дувцаш, Б. Хоха дагадохийтаб из организаци гучахьара характер йолаш хилар, дерригача европейски мехкашта, цар общественния пачхьалкхени устройствега хьежа доацаш, дакъа лаца йиш йолаш хилар.

БРАНТ СДПГ ПРЕДСЕДАТЕЛАЛЛА ЮХА А ХЕРЖАВ

СААРБЛОКХЕН, 14 май. (ТАСС). Укхаза йолча СДПГ съезда дукхагIа болча делегаташа парте председателалла юха хержав Вилли Брандт.

ТУРИЗМ ДУКХАЕЗАЕННАЙ ШКОЛЬНИКАШТА

Дешаркой тайп - тайпарча кружокашка чуозара чIоагIагIа терко ю Назранерча № 1 йолча юкъерча школе. Массехк кружок я тха, болх беш. Къаьстта дика болх беш я къоначa преподавателя Р. Т. Халухаева кулгалду туристически кружок. Цхьа шу мара дац из вIашагIъела. ХIаьта а дешархошта езаш я из. Цун к оттаьь дика план. Кхо поход яьй по, дукха заседанеш яьй. «ТIемен къахьегамен сийлен музейна» дукха материал Iоаяьй кружоко. Хьожаргда вай цун журнала тIа яздаьчунга.

3 ноябрь. «Туризм — денал дарий спорт» яхача темах яь заседани. 29 декабрь. Тренировочни упражнениеш. Азимут къовстаяр, къулба лоладар. 23 февраль. Назрань — Долакха - Юрт — ТIойЮрт — Назрань: яхача маршрутах иикъ бар. Из поход хетаяь я Советски Эскарaи ТIема — Форда Флотаи, 1970 шера 25 март. ЗIамагIча лоамашка поход яр. Журнала юкхе ул походах отчет тIайола тетрадь.

Цу безамерча походах лоацца дувца лов сона, г. Орджоникидзел тIех а даьнна, военно - гуржий новкъа гIолла ЖIайрахьа кхаьчар тхо. Лажге палаткашка бийса а яьккха Мьт - лоам тIа даьлар тхо. Аттв бацар из иикъ дешархошта, бакъда безаме-м бар. Лоам тIа лоа делхар, шийла яр.

3 эзар соагIа метр лакхача лоам тIа М. Вишегурова, А. Дидигова, Г. Альдиева В. И. Ленина барельеф оттайир, «Назрановская школа № 1. Год 1970», аьна яздир.

ШоллагIча дийнахь тхо хьежар Мьыт—гIалайтен Аьрзе яхача юртаген. Хьна йIоахала йохаш латта гIалаш эгIача юрто цецбаьхар похода юкъе хиннараш. ВIоваш дукха я цига. Лакхача лоамаш тIа хура эгIа уж. Дукха суртaш даьхар бераша, зарисовкаш йир. Юрта гаьна, лоамаш мааьхера кашмаш да. Похода летописе волча А. Дидигова дерригаш малярра нийса дIаяздора бIаргa дайнараш дневника тIа.

ХIана заповедник а хиина, юхаметтаоттаеш латтача Аьрзега хьожаш ши сахьат соагIа ха яьккхар оаха. ДIахо оаха иикъ бир тIехь - тIехь гоглуш долча ЖIайрахьа чIоже гIолла. Новкъа тхох къийттар г. Грозне № 12-и № 13-и йолча школай туристий отряд. Грозненцаша баьр оаха бу иикъ бар. Цхьабакъда, уж кхача оагIорахьара боагIар — Мужечара. Якста йоалаш латтар цар дукхача деношка еш хиния поход. Дукха хIама доалийтар цар тхоца оаха дIахо бе безача иикъа хьакъехьа.

Цкъа готлуш, юха шерлуш ба на чIож. зIамига иикъ доаача кхт дехя а сехьа бувлаш бола. Цхьан дийнахь 40 километр гаргга иикъ бир оаха, ОлгатIеи Хьулеи гIолла чакхдаьлар. Перевала кIал бийса йоаккхаш хилар.

Бийсаш лоа дийлхар, IуйрЙна иикъ бе кало дар. Цхьабакъда, хало теркал ца еш, иикъ боре бераша.

ТIехьа йасар Шалдон, Салги, Гу, Хоане, Бейне, ТIаьрше, ТIаргим. Саьлти. Д. Марзиева, А. Дидиговна, Р. Точиевна ехача гIалий чура дахчан кед корабир, гаьр а яьния. Из дар тхона эгарa хьалха корадаь хIама. Сиг ца яхача Аьгикхал тхона бIаргавайра жега воаллаш. В. А. Халухаео. Цо дийнар тхона гIалаш мингай, цар ловрхIам, хьалха гIалгIай цар чу миштa баьхаб, дукха легендаш. Из волча бийса а яьккхар оаха. Дика хьажа йиш хилар гIалашка, бIаргадайнар дневника тIа дIаяздир, суртaш даьхар, эскизаш йир.

Укхаза тхона корабир шиъ дахчан кед, маIача яьхха тIехкара кIаьга, кхерех дaь караз, тIехках баь хьалбоахe маха. Малдарча кашмашта юкхе Вишегуров Мурада корабир гIагIа чIаги.

IуйрЙна Эса «ГожагIа», ТIаргим лахар тхо. Хоза сурт дар тхона хьалхашка эттар: хоза тIаьлина ноаш, лакхача лоамиа эгIа гIалаш, кашмаш. Аьтта оагIорахьа дика бIаргагора Ткъобла Ерда яха храм. Цунга дика хьежар тхо. Из юхаоттаеш даь балхаш дар. Цун гергaча тховнех доалаш жIарг дайра тхона.

ДIахо Эсана аьтта оагIорахьа гIолла иикъ бе безаш ба дешархой. УрагIенех тIабувлаш, юха Iоклал бувлаш, Мужече дIакхаьчар походе хиннараш. Укхаза Орджоникидзе музейга а хьажа, автобусца IIабахар.

Иштта чакхъьлар кружока яхьа поход. Дукха хIама довзийт бераша походе беча балхо. ХIаьта цу кружокера бола дика вIашагIехьбаккха ба. Хьехархочо йоакхо яьй уж яле а кожаш яле а дешаркоша безамца, романтика йолаш мероприятеш кхоачашьергйолаш. Берий шоай а безам ба хьадоля дешаш шоаш къовстаде, де дагадехар кхоачашде. Цу хIамаша дешаркой шоай знанеш лакхъерги урокаш дикагIа Iомаярга дисциплинага боах. Из ди гIерт хьехархо Р. Халухаев.

Б. ШАДЫЖЕВ,
Назрана № 1 йолча школа кхетама балха вола завуч.

Вай даьй къовсам— экранатIа

1917—1920 шерашка Советий Iаьдал бахьан мишта къийсад вай даьша, цу къовсаме мишта тосседелар, чIоагIделар Кавказа халкъашта а цунца цхьана эрсий халкъа кьамех болча наха юкъера доттагIал, берригаш цхьан а баьнна мишта эшавир классови моцетагIа, мишта даьккхар Советий Iаьдал. Из дувцаш да М. Цагараевен С. Чахкиевен сценарегIа режиссера Ю. Чулюкина даьккхя «ГIалацка цIераш йоаг» яха художественни фильм.

Цу фильма премьера хилар селхан «Родина» кинотеатра ехкарча зале. Фильм тойталекъа къамьлаш дир Къилбаседа-ХIирий АССР Министрий Советерча радиовещанен телевиденен комитета председателя А. Абузарова, режиссера Ю. Чулюкина, С. Чахкиева М. Эсембаева, кхычар. Хьежа баьхкараша чIоагIа баркал аьлар нино даьккхарашта, артисташта, сценаре авторашта.

Из фильм Нохч-ГIалгIайн ХIирийн телестуде низаца даьккхад.

А. БУРОКАЛИН.

АГИТПУНКТ ЙИЙЛЛА Я

СССР Лакхехьарча Советe деча хоржамашта кийчо яра бола хIара денна шерагIа баржаш латт Грозненски локомотивни депо. Болх беш хоза кийчъяь агитпункт я. Агитатораша каст-каста беседаш ю харжархошка. ХIара дени а керда газеташ, журналаш даь укхаза.

ДукхагIбола агитатораша бохача иикъ наIоргIа а ухаш ю беседа дIайоаийт ЦК КПСС Генеральни секретара Л. И. Брежнева доклад, парте, правительства хьадолла документаш.

Агитпункта болх дика чуловцам болаш хилара кIезига къахьегаш цул заведующи волча машинист-инструктора Л. И. Парунова, агитаторами тепловозий машинисташа ии. Чмирина, Дикала, Лобачевий, цар гIончашa ии. Худякове, Шевырева, кхычар. 62 саг чуваьгIайл агитколлективa беррига а болх хоржархой политически а къахьегама а хьажар ийлара тIабераббаь ба.

Г. АНОХОВ.

1944-ча шера Москве Гнесиний цIерагIара институт дийше йистаьнкхачуя тIаьхагIа шиъ Огаркова Варвара. Дмитриевна Грознерча музыкальни училище балха. Цу хана дена шиъ знанеш кхычарна дIалуш укхаза фортепьянни отделене хьехаш а я. Цхьан хана Варвара Дмитриевна ше а эгIай укх училище деша. Дика дийше из чакхьаьккхачул тIехьагIа ахар Москве деше е. Шиъ болх дика боаэаш, хьалхашка латта декхараш дизза кхоачаьдеш хиларах искусствий заслуженни деятель яха цIи шиъей Огарковайна.

СУРТА ТIА: Варвара Дмитриевна аргIанерча заняте.

Д. ВАСИЛЬЕВА сурт.

МОХК АГАР ГРОЗНЕ

Самардийнахь 12 сахьати 20 минути 46 секунди яьлча мохк агар г. Грозне. Лаьттава кIалхара тохача чинга низ пхе баллал кIоаигагIбоашаш бар. Вай республике цо зе дa моттиг яц.

Грозненски сейсмическе станцера беча хоамах мохк агара эпицентр г. Махачкалана 30 километр къулба - малхбузен оагIорахьа г. Буйнакск райове я.

Сайрайна 21-ча сахьате цIаькка а чинг тетар лаьттайа кIалдара.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллен Грозген хувцалуш морхаш а йолаш, дукхагIча хана йоачаи а йоашаш, къилбаседа- малхбузехьара гIаьхьача боараме, вкъаза чIоагIа мух а хьекхаш хе хила а фегара температура республике гIолла 17—22, Грозне 19—21 градус йIовхал йолаш хила а тарлу. ДIахорча шин дени шиа бусий хувцалуш морхаш е йолаш, 17 мае цхьаццайолча моттигашка юкъ-юкъе лаьгIо догIа а деллаш, 18 мае дукхагIча дакъе йоачан а йоацаш, малхбузехьарен къилбаседa - малхбузехьарен гIийло, гIаьхьача боарамга кхоачаш мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура бийсашка 6—11, деношка 15—20 градус йIовхал йолаш хилеш мег.

Метеостанци.

СПОРТ

САМБИЙСТИЙ ЯХБ

Самбо яхача кIалтохаргах латаш Челябинске хиннача Еррига-российски зональни яхьашка дакъа лоацаш яр Нохч-ГIалгIайчен милицейски самбистий команда а. 18 командана юкъебоагIача Московски, Ростовски, Челябински, кхыча областий, РСФСР-а автономни республикай спортсменашта юкъе 17 спорта мастер, дукха мастераллa кандидаташ, разрядникаш бар.

Итт саг вар Нохч - ГIалгIай республика командаца. Дика вьступленеш йир вай спортсменаша. Цар даьхача толамаша хьахьекхав команда яхьашка дика ийнa ю аь чилар.

Ставропольски края, Дагестана АССР, Ростовски, Московски, кхычара областаш а саиня йола ииз бола командаш тIехьа а ютаи командаш зачетах пхелагIа моттиг яьккхар вай команда.

РСФСР-а хьалхале яккхара укх шера июнь бетта хургйолча финале дакъа лоацаш хургья Нохч - ГIалгIайчен команда а. Из боккха толам ба.

ХIоране хьалхара моттиг яьллара даьттача къовсамашка а дика хайоалаш выступленеш йир вай спортсменаша. Массаа, МВД болхло Хасуев Лема пхазза хинбача вIашагIкхетаре кхозза кот а яьнна дото медаль яьхаш вIаьвера. Яхьашка кхоалагIа моттиг яьккхар Заводской РОВД болхлочо Мехтиев Шахмурзас. Ниа болча массохк самбистал кот а яьнна цу яхьашка йиьлагIа моттиг кхачар Надтеречни районерча Якубов Илянага.

Шо-шоай долалга диллача цу тайпара яхьашка белгалбаьлар вай республика кхы а дукха спортсменаш.

Б. ДЕМЕНТЬЕВСКИЙ,
Нохч - ГIалгIай МВД политико - кхетама балха инструктор.

ЦХЬАККХА А ЦА ТОЛАШ

Грозерча С. Орджоникидзе цIерагIча стадионе самардийнахь Тульски областа Новомосковск яхача городерча «Химик» командеца вIашагIкхийтар укх шера «Б» классе ловзача «Терек» футболисташ. Счет 0 : 0 йолаш чакхъьлар матч.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

НИЙСА ПАЙДА ЭЦА ГАЗОВИ КОЛОНКАЕХ!

Деза новкъостий!

ХIана, яхаи дIайла деном хьагIаьттача хана, газови колонкаех пайда эцаш хилча, тунгилгаша фо хьал ца озаш моттигаш нийслу. Цудухьа могаду газови колониц болх бе йолаялийталехье хIаьта иштта из болх беш йолча хаиси тунгилго фо бокъонца хьалъозий-озацийй хьожилга.

Цу гIулакха лотаяь цIилеторг газови колониа лакхера колпака кIал а яькха хьалхьокда мара езац. Нагахь саина ала колпака кIал гIолла дIачуузаабеш ца хуле е тIехьашкахьа юадбетте, тунгилго фо хьалъозаш, гIазови колонкех пайда йиа мегарбац — хатар кхерам ба.

Дика ца лелаш, маIарех доакха Iургаши колюзийн (вентиляцийнни) решеткаши керда фо даьм чуахийтен чугIолла кхестийтен дIоартIа цилерах, уж дIакъоала къьакиза дича а мегаргдац.

Газови колонкаж пайда эца мегарйоц, нагахь саина из вIаштIехьа еш.

Газови колонкаш вIаштIехьйоацаш хуле, районни конторе телефон тоха контрольни журналаш тIа дIаязъьяьа, номергIа, кIаьта ене кьаухаш хуле, аварийни службашка:

— городен Октябрьски районе — 04 телефонагIа;

— Старопромысловски районе — 6-20 телефонагIа.

Тунгилгаша фо хьал ца озаш хуле, домоуправленешка е шиъ кунъагIарча пожарни общественага хоам бе.

«ГРОЗГОРГАЗ» ТРЕСТ.

ЛАДУВГIА, ХЬАЖА

16 май
РАДИО:

6.30 — Юрта Iуйре (нохчий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.30 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.29 — «Серазло» газета обзор. 7.36 — Москва. 8.15 — Передачай программе. 8.22 — Ашараш. 8.30 — Республика городашкен юрташцен гIолла. Спецвыпуск (эрсий меттала). 8.40 — Республика городашкен, юрташкен гIолла. Спецвыпуск (нохчий меттала). 8.50 — Республика городашкен юрташкен гIолла. Спецвыпуск (гIалгIай меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Сена дукхаберача ср Москва. Латта къахьегама вахта. «Городаш къалъера керде оагIонаш» яха репортаж эрсий меттала. 16.20 — Концерт. 17.00 — «ЗIьега» яха сатирически радиожурнал (нохчий меттала). 17.30 — «Кхомала» (эрсий меттала). 18.00 — Вегий хьалешиш. халкъара ашараш. 18.30 — «Школьни глобус» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 19.00 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ
16 май

15.15 — Передачай программа. 15.20 — Кхаш лелалерай болча хьоашалгIа — операторлеш. 16.00 — Киноальманах клуб. 17.00 — СССР-а Лакхехьарча Советe деча хоржамашта кийчъадоахеш. Агитаторий трибуна (гIалгIай меттала). 17.10 — Ахбlаьшера даь гIудакхаш 1966-гIа шу. 18.10 — «Дийнахьарча сеансе шиъ билета» яха художественни фильм. 19.45 — Дуней мехкайта юкъе латтача хьалаа доле къамеьа 20.00 — Шоена, зIамига бераш!

20.10 — «Эзо к горах» яха фильм-концерт. 20.45 — «КВН-70» (ЦТ).

РАДИО:
17 май

7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.20 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.30 — Хоамаш. 7.40 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.22 — «Шоена дукхаезе ашараш» яха концерт. 9.00 — Москва. 15.15 — Литературни передача. «Шелеторгий папкаш» яха Ахмадов Iумарий дувцар. (нохчий меттал). 15.35 — «Велакъажар» (эрсий меттала). 16.00 — Москва. 16.30 — Литературни Нохч-ГIалгIайчен яха радиовыпуск. 17.00 — Москва. 18.00 — «Къонаш» (гIалгIай меттала). 18.50 — Шун дикхча яхочеяшеша яха концерт. 19.00 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ
17 май

12.30 — Устинов. «Майра музыкантащ» яха Нурадилов Ханпашин цIерагIча театра спектакль. 14.25 — Кагирхошта. «Чекхвалаза лола пташар» яхей «Кхаьсий лоахкаа ханах» яхей телевизиони фильмаш. 15.55 — «Знание» яха Iилманал - популярни кинопрограмма. 17.00 — 1969-ча шера Ленински премие лауреаташ. Гафур Гулям. 17.25 — Футбол. Нохч-ГIалгIай республикегIолла хьалхале яккхара. 18.15 — «Дерриге а цхьа дуен» яха художественни фильм. 19.55 — Шоена, зIамига бераш. 20.25 — Хоржархошта доле концерт. 20.55 — «Арбузный рейс» яха телефильм. 21.30 — «ВорхI дийн» дуней мехкашта юкъе латтача хьалаа доле программа. (ЦТ). 22.10 — Концерт. (ЦТ).

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-90; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-39; партийни вахарен, культуран, промышленностен отделий — 3-42-30; Юрта бовхамий письмой отделий— 3-42-29.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект, 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны редактора—3-44-90; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-39; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-29.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

0Ф05095. Заказ № 2771.